

VERZETS
MUSEUM

Fries Museum

Jaarverslag 2007

Fries Museum
LEEUWARDEN

Voorwoord	4
Presentaties	8
Publiek	13
Educatie en Informatie	17
Publiciteit	22
Collectie	24
Nieuw Fries Museum	28
Personeel en Organisatie	31
Bijlagen	35
Verantwoording beeldmateriaal	47

Voorwoord

4

JAARVERSLAG 2007
STICHTING HET FRIES MUSEUM

Terwijl het reguliere programma van het Fries Museum gewoon doorging, is er achter de schermen in 2007 hard gewerkt aan het nieuwe Fries Museum. Dat heeft eind van het jaar geleid tot een goedgekeurd Definitief Ontwerp van het nieuwe Fries Museum aan het Zaailand.

Het programma in 2007 bestond uit een groot aantal tentoonstellingen en activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en geschiedenis. De grote Pier Pander Manifestatie in Leeuwarden gedurende de tweede helft van het jaar, is in samenwerking met o.a. het Historisch Centrum Leeuwarden, Omrop Fryslân en de Friese Pers Boekery tot stand gekomen. Het letterlijk en figuurlijk opnieuw 'neerzetten' van Pier Pander, de wereldberoemde Friese beeldhouwer, heeft veel publieke belangstelling getrokken. Deze grote en kostbare manifestatie is financieel mogelijk gemaakt met steun van veel verschillende publieke en private partijen, waarvoor wij hen zeer erkentelijk zijn. Op het terrein van moderne kunst trokken de tentoonstellingen met werk van Gerrit Benner en Erik Andriesse veel aandacht. De tentoonstelling *Beautiful People* met een overzicht van hedendaagse kunst van internationale kunstenaars kreeg ruime belangstelling, vooral van middelbare scholieren.

Het Verzetsmuseum Friesland heeft naast zijn vaste presentatie in 2007 vier tijdelijke tentoonstellingen gepresenteerd. Dit deel van het Fries Museum spreekt steeds een ruim deel van de Friezen aan. Buro Leeuwarden heeft zes kunstenaars of kunstenaarsduo's de gelegenheid gegeven zich te presenteren aan de rand van het museum.

Het aantal bezoeken in 2007 – bijna 48.000 – lag net onder de bandbreedte van dit museum, 50 tot 70.000. De ligging van het museum, de omgeving, het programma, het weer, en de publieke discussie over het museum hebben invloed gehad op dit bezoekcijfer. De komende jaren zullen voor het museum moeilijke jaren worden omdat de

(directe) omgeving door de sluiting van het Provinciehuis, moeilijker begaanbaar wordt en onaantrekkelijk oogt.

Achter de schermen is veel werk verzet om tot een toegankelijke en betrouwbare objectendatabase te komen. Eind 2007 is het grote meerjarenproject Basisregistratie tot een goed einde gebracht. Welgeteld heeft het Fries Museum nu 173.000 inventarisnummers, de grootste regionale collectie in Nederland.

Aan het eind van het jaar 2007 heeft het Fries Museum zich moeten terugtrekken uit het project Nieuw Zaailand. Door een vertraging op onderdelen van het project, kon het museum niet voldoen aan alle voorwaarden die door Europa aan de subsidietoekenning zijn gesteld. Begin 2008 vinden hierover nieuwe gesprekken plaats, om toch deze subsidie veilig te stellen. Anders valt de financiering onder het nieuwe museum weg, waardoor het gehele project niet door kan gaan. Wordt vervolgd...

Raad van Bestuur
Saskia Bak
Cees van 't Veen, *voorzitter*

F R I E S M U S E U M

Nieuwe Gezichten

Aankopen moderne en
hedendaagse kunst 2003-2006
t/m 29 april

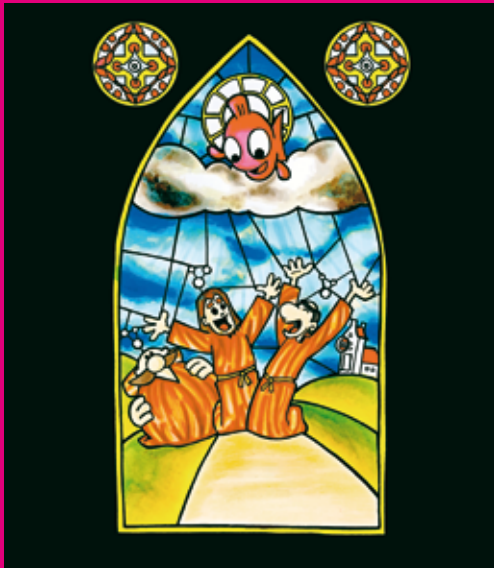
Hubert-Jan Henkel
Architect nieuw
Fries Museum
t/m 29 april

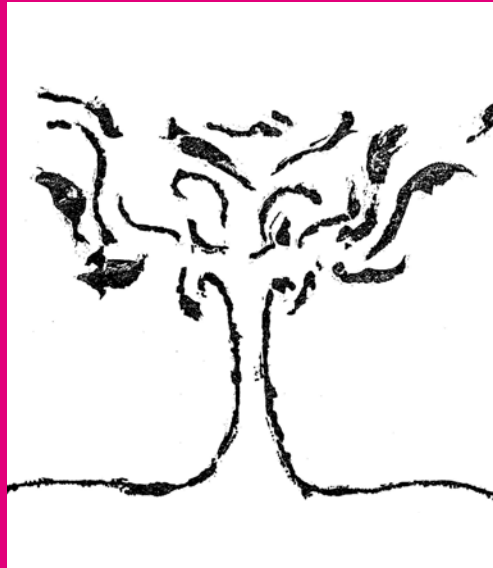
Wie kan ik nog vertrouwen?
Hansjakob is
het Cultureel en
sociaal 'Handboek'
t/m 29 april

Overdaad baat
Grafiek en
monotypes van
Erik Andriess
t/m 29 april

Gerrit Benner
Schilderijen en
tekeningen
t/m 29 april

Presentaties

8

JAARVERSLAG 2007
STICHTING HET FRIES MUSEUM

In 2007 presenteerden het Fries Museum en het Verzetsmuseum Friesland een zeer gevarieerd tentoonstellingsprogramma. Daar waren grote producties bij zoals de *Pier Pander Manifestatie*, gewijd aan de in de vergetelheid geraakte Friese beeldhouwer Pier Pander en *Beautiful People* - een internationale moderne kunsttentoonstelling over de verschillende opvattingen van schoonheid in de laatste vijftig jaar. Opmerkelijk was de presentatie *Wie kan ik nog vertrouwen?* waarin een weinig besproken onderwerp 'homoseksueel in nazi-Duitsland en bezet Nederland' ruimschoots aandacht kreeg.

Maar ook andere presentaties sprongen in het oog zoals *Overdaad baat*, waarin het grafisch oeuvre van Erik Andriess in de schijnwerpers stond. Of de presentatie van het werk op papier van de beroemde Friese schilder Gerrit Benner (collectie Gübitz-Vellinga). Of de tentoonstelling gewijd aan het werk van Hubert-Jan Henket, de architect van het nieuw Fries Museum op het Zaailand in Leeuwarden (zie onder Nieuw Fries Museum). *De pers draaide door* liet de geschiedenis van de Leeuwarder Courant in de oorlogsjaren zien (zie hoofdstuk Educatie). Bijzonder was de tentoonstelling *Littekens zonder tijd*, een samenwerkingsproject van Kabinet Knecht-Drent (collectie grafiek) en het Verzetsmuseum. Kabinet Knecht-Drent en Buro Leeuwarden kenden prachtige fascinerende presentaties waarbij onder meer *Wolkom yn it Heitelân*, *LENTE* (Alex Kooistra) en *Karin van Dam* er uit sprongen. De Verzamelplaats presenteerde weer 4 bijzondere collecties van jonge verzamelaars. Zie voor een overzicht van alle tentoonstellingen Bijlage 1.

Pier Pander Manifestatie

Op 1 juni startte in Leeuwarden de landelijke manifestatie *Pier Pander (1864-1919)*, *Nederlands beroemdste beeldhouwer* van start, een samenwerkingsverband tussen

Fries Museum, Historisch Centrum Leeuwarden, Omrop Fryslân en Friese Pers Boekerij. De manifestatie was een initiatief van het Fries Museum en bestond uit een grote overzichtstentoonstelling in het Fries Museum, de heropening van het Pier Pander Museum inclusief een bijzondere tentoonstelling over de waardering van Pander's werk na zijn dood, en de heropening van de Pier Pander Tempel in de Prinsentuin in Leeuwarden. Aansluitend vond in Rome een presentatie over de Friese kunstenaar plaats in Museo H.C. Andersen. Bij de opening van de Manifestatie verscheen de publicatie 'Pier Pander (1864-1919) - Zoektocht naar zuiverheid' door dr. Marcel Broersma, uitgegeven bij de Friese Pers Boekerij. Omrop Fryslân verzorgde voor de

publieke omroep een tv-documentaire over Pier Pander. Leven en werk van de Friese beeldhouwer Pier Pander stonden in de schijnwerpers. De manifestatie vertelde het verhaal van de getalenteerde schipperszoon uit Drachten die - ondanks tegenslag - in Rome uitgroeide tot een van de beroemdste Nederlandse kunstenaars. Zijn bekendste werk is het muntontwerp van de kop van de jonge koningin Wilhelmina, zijn magnum opus is de beeldengroep in de Pier Pander Tempel in Leeuwarden. Tijdens de manifestatieperiode vonden er verschillende activiteiten plaats, waaronder de speciale Pier Pander Week in oktober en een symposium met als thema *Kunst en zingeving in het fin de siècle*. Publieksonderzoek in het Fries Museum wees uit dat de bezoekers gemiddeld de tentoonstelling met een 8 waardeerden.

Een dergelijke manifestatie is kostbaar en niet te realiseren zonder externe financiële steun. De totale kosten bedroegen ongeveer € 350.000. Bijdragen kwamen van de

kant van de Friesland Bank als hoofdsponsor, de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden, van grote landelijke fondsen als de Mondriaan Stichting, het VSBfonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds en niet in de laatste plaats van een aantal Friese fondsen als het Koninklijk Fries Genootschap voor Geschiedenis en Cultuur, Je Maintiendrai Fonds, Nieuwe Stads Weeshuis, Old Burger Weeshuis, Ritske Boelema Gasthuis en de Van Heloma Stichting.

Wolkom yn it Heitelân / Buro Leeuwarden

Elke Uitentuis en Wouter Osterholt zijn twee in Friesland wonende en werkende kunstenaars die door Buro Leeuwarden zijn uitgenodigd om een project te ontwikkelen. Zij kozen als vraagstelling voor hun project: hoe is het mogelijk dat een provincie die enerzijds zo bezig is met het benadrukken van zijn eigen cultuur anderzijds juist zo open staat voor vluchtelingen uit andere culturen? Om deze vraag te onderzoeken probeerden zij het veld dat zich in Friesland met vluchtelingen bezig houdt in kaart te brengen. Daarnaast probeerden ze een beeld te krijgen van het probleem vluchteling en welke facetten dat in Friesland kent. Tijdens de projectperiode werd Buro Leeuwarden omgebouwd tot een letterlijk bureau met computers, internetverbinding en bibliotheek. In de achterruiimte was een grote conferentietafel geplaatst waar plaats was voor circa 20 mensen. Daarnaast werd een kookeiland in de ruimte gebouwd. Er was dag en nacht bezetting, de kunstenaars sliepen in het appartement boven de projectruimte.

Overdag werd informatie gegeven aan bezoekers en geïnteresseerden. Aan kunstenaars werd gevraagd te reageren op de vraagstelling of op het gegeven vluchteling. Na twee weken was er een artistiek product dat besproken kon worden. Elke woensdag en zaterdagavond was er een discussiebijeenkomst waar genodigden uit de vluchtelingenwereld in Friesland hun verhaal konden houden.

Presentaties

6

JAARVERSLAG 2007

STICHTING HET FRIES MUSEUM

In ruil voor deelname kregen de aanwezigen een maaltijd voorgeschoteld die op het kookeiland was gemaakt. Er werden vertegenwoordigers uit uiteenlopende instellingen uitgenodigd om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de activiteiten op het gebied van de vluchtelingenhulp. Op de slotbijeenkomst werden de resultaten getoond van de observaties van de kunstenaars. Op de website www.publicinterface.org was te volgen wat er in Buro Leeuwarden aan de orde zou komen en wat er was geweest.

Wie kan ik nog vertrouwen? / Verzetsmuseum Friesland

Deze reizende expositie die eerder Herinneringscentrum Kamp Westerbork en Verzetsmuseum Amsterdam heeft aangedaan, was geheel gewijd aan vervolging en verzet van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen onder de nazi's en tijdens de Duitse bezetting. Tevens werd een historisch overzicht gegeven van de homo-emancipatie in West-Europa. Initiatiefnemer van *Wie kan ik nog vertrouwen?* is IHLIA (Internationaal Homo/Lesbisch Informatiecentrum en Archief). Rond de tentoonstelling werden diverse activiteiten georganiseerd. De expositie is gebaseerd op recent onderzoek en liet aan

de hand van persoonlijke getuigenissen en uniek beeldmateriaal een beklemmend beeld van die tijd zien. Aan de hand van individuele lotgevallen - door middel van foto's, filmfragmenten en documenten - vertelt de tentoonstelling hoe deze mannen en vrouwen zich staande probeerden te houden. In interviews vertellen zij zelf hoe ze die tijd hebben beleefd en wat hen is overkomen. De expositie toonde onder meer intieme foto's en correspondentie uit nalatenschappen die lang angstvallig verborgen bleven.

Beautiful People

Op zaterdag 15 september opende documentairemaakster Sunny Bergman in het Fries Museum in Leeuwarden de grote internationale moderne kunsttentoonstelling *Beautiful People*. De reizende expositie legde de focus op de rol van schoonheid in onze samenleving, een thema

dat momenteel sterk in de belangstelling staat, onder meer door de documentaire 'Beperkt Houdbaar' van Bergman. Het schoonheidsideaal dat het publiek op televisie en in tijdschriften voorgeschoteld krijgt, bestaat uit oppervlakkige en steriele beelden van mooie mensen. De Spaanse tentoonstellingsmaker Miquel Bardagil had werken bij elkaar gebracht uit de collectie FRAC Nord - Pas de Calais. Onder meer was werk te zien van internationale kunstenaars als Jeroen de Rijke / Willem de Rooij (NI), Jan Fabre (Be), Sarah Jones (GB), Paul McCarthy (USA), Bruce Nauman (USA), Raymond Pettibon (USA), Liza May Post

(NI) en L.A. Raeven (NI). '*Beautiful People* gaat over de ware innerlijke 'schoonheid' van de mens', aldus Bardagil. Verschillende kunstenaars laten de mens in al zijn verscheidenheid zien, dus met zijn geheimen, gebreken, angsten en emoties. Van alles wat een lichaam menselijk maakt, zoals gevoelens, verlangens en gebreken, is niets meer terug te vinden. Schoonheid lijkt daarmee beperkt tot de buitenkant van de mens. De ware kant van de mens blijft op die manier verborgen. Wie de mens wil leren kennen moet het schoonheidsbegrip loslaten.

Presentaties

11

JAARVERSLAG 2007

STICHTING HET FRIES MUSEUM

De tempelbeelden

Den paar jaar na zijn aankomst in Rome ontstaat bij
Pausanias een serie van vijf beelden te maken
opkracht van de kunstenaar
in kwart eeuw aan de
in droom is dat de
laal daarvoor op
de groep staat 'U
it is de ziel die al h
e, 'Moed en Kracht.

el worden op baas van P
mer gehouwen door een
in een brief legt Pander aan
de beeldengroep is: Alba
d van de menselijke natuur
voert, die wordt
ik meije dat voor
uicale en mo
te, de op
s voort
ende. P
et an
ift Pan
kuren,

In vergelijking met het jubileumjaar 2006 toen het Fries Museum zijn 125-jarig bestaan vierde, moest het museum in 2007 qua bezoekersaantal een forse stap terugdoen: 47.823 bezoeken. De gratis woensdag trok in totaal 10.799 bezoekers. De financiële steun van Royal Friesland Foods maakt dat deze gratis woensdag al vanaf 2002 aangeboden kan worden aan het publiek.

Publiekstrekkingen waren de *Pier Pander Manifestatie*, de tentoonstelling over het werk van architect Hubert-Jan Henket, *Beautiful People* en de tentoonstellingen moderne kunst rond Gerrit Benner en Erik Andriessse. Het Verzetmuseum Friesland is al jaren lang een stabiele factor en trekt telkens weer een bijzonder geïnteresseerd publiek. Met name de tentoonstellingen *Wie kan ik nog vertrouwen?* en *De pers draaide door* konden op veel bezoekers rekenen.

Publieksactiviteiten

Het Fries Museum en Verzetmuseum Friesland organiseerden voor de zeer uiteenlopende doelgroepen (jong en oud) verschillende publieksactiviteiten in 2007. Natuurlijk stonden de jaarlijkse evenementen zoals het Nationaal Museumweekend, de kindervoorjaarsweek *Help pake en beppe de vakantie door* en de jaarlijkse activiteiten in het kader van 4 en 5 mei weer op stapel. Maar ook waren er tal van nieuwe activiteiten rond specifieke presentaties, zoals de Pier Pander Week, een heuse activiteitenweek rond Mata Hari, een speciale Bard Bernlef-dag en de Henket-Dag. Het Fries Museum deed mee aan de eerste UIT-markt in Leeuwarden die in het kader van de opening van het nieuwe culturele seizoen werd georganiseerd.

Pier Pander Week

In het kader van de Pier Pander Manifestatie vond van zaterdag 13 tot en met zondag 21 oktober de Pier Pander Week plaats. Tijdens deze periode waren het Fries Museum en het Pier Pander Museum gratis toegankelijk.

Bovendien waren er vooral in het Fries Museum tal van aantrekkelijke activiteiten voor jong en oud die met de beeldhouwer Pier Pander of met de tijd waarin Pander leefde, te maken hadden. Zondag 14 oktober stond in het teken van muziek, dans en poëzie rond het fin de siècle. Onder meer met optredens van het Fries Jongerenkoor,

Artiestenopleiding Dans Friesland College o.l.v. Grietina Molenbuur en het fluitkwartet Tschï. Stadsdichter Derwent Christmas presenteerde hét stadsgedicht over Pander en leerlingen van het Stedelijk Gymnasium droegen sonnetten voor over de beroemde Friese beeldhouwer. Zondag 21 oktober was omgedoopt tot de Grote Beeldhouwdag. Vijf professionele beeldhouwers - Ben van der Geest, Machiel Braaksma, Joop van Bergen, Hanneke Pereboom en David van Kampen - vertelden over hun werkwijze, gaven demonstraties en lieten objecten zien. Zeer bijzonder was de première zondagmiddag 14 oktober in het HCL van het stuk 'Bewonderenswaardige Figuren', een performance door voordrachtskunstenaar Akke Brouwer i.s.m. Ensemble Windt uit Leeuwarden. Uitgangspunt waren de sonnetten die Louis Couperus schreef n.a.v. de beeldengroep in de Pier Pander Tempel.

Bard Bernlef-dag

Het Fries Museum organiseerde op woensdag 17 oktober van 11.00 tot 17.00 uur de Bard Bernlef-dag. Dit in het kader van 'de Week van de Geschiedenis' die van zaterdag 13 tot en met zondag 21 oktober voor de vierde keer plaatsvond. Het thema voor deze week was 'Wonen in Nederland'. De Bard Bernlef-dag in het Fries Museum stond bol van activiteiten voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar en hun (groot)ouders. In het teken van bard Bernlef en de terpentijd! Kinderen konden zich vermaken door te luisteren naar verhalen, demonstraties te bekijken en deel te nemen aan workshops van oude ambachten. De toegang en deelname aan de activiteiten was gratis!

Moderne dans in Fries Museum

Tijdens de landelijke Dansweek half oktober werd moderne dans in Friesland in de schijnwerpers gezet. Grote theaters in de provincie (De Lawei, De Harmonie, De Koornbeurs en Posthuis Theater) namen dat initiatief.

Dat leidde ertoe dat in verschillende musea in Friesland door dansgezelschappen Kristztina de Chatel en Galili Dance voorstellingen werden uitgevoerd. In de tunnel van het Fries Museum presenteerde Galili Dance op zaterdag en zondag 13 en 14 oktober 4 solovoortstellingen. 'Dansen op Locatie' zorgde voor een intieme en interactieve uitvoering die alle keren uitverkocht was.

Mata Hari-activiteiten

Het verhaal van en de mythe rond Mata Hari duurt onverminderd voort en blijft de gemoederen bezighouden. Begin 2007 slaagde het Fries Museum er in een unieke serie documenten over Mata Hari naar Leeuwarden te halen. Het betrof de briefwisseling tussen Margaretha Zelle, vooral bekend onder artiestennaam Mata Hari, en

het Kabinet van de Koningin der Nederlanden. Mata Hari verzocht hierin om naamswijziging, een verzoek dat tot twee keer toe werd afgewezen. Rond de presentatie van de brieven organiseerde het museum in de tweede week van mei verschillende activiteiten: de boekpresentatie van *Het parfum van Mata Hari* door auteur Geertje Gort en speciale rondleidingen en filmvertoningen rond de beroemde Leeuwardense. In het najaar vond nog een opmerkelijke boekpresentatie plaats, namelijk *De Tranen van Mata Hari* van misdaadauteur Tomas Ross. Geert de Vries van Stichting Literaire Activiteiten Leeuwarden interviewde Ross in de Mata Hari-zaal in het Fries Museum.

Publiek

15

JAARVERSLAG 2007
STICHTING HET FRIES MUSEUM

Veel nieuwe producten, bijzondere samenwerkingsprojecten en een nieuwe communicatiestrategie. Zo zou je het jaar 2007 voor de afdeling educatie & informatie kunnen samenvatten. Hoogtepunten waren de Bard Bernlef-dag in het najaar en de studiedag *Kinderen & Kunst in een visuele cultuur*. Kijkend naar de cijfers valt op dat het bezoek vanuit het onderwijs in de eerste helft van 2007 goed te noemen valt, terwijl de tweede helft van het jaar er in negatieve zin uitspringt. Het groepsbezoek voor volwassenen lag ook in 2007 rond het niveau van de voorgaande jaren.

Met de lancering van de website www.superterpen.nl kreeg het project bard Bernlef ook een virtuele dimensie. Op de website vinden leerlingen een leerzaam spel over de Friese terpen naast allerlei wetenswaardigheden over de bewoners van het Friese terpenland. Leerkrachten kunnen de site gebruiken om hun lessen over dit onderwerp voor te bereiden en te verrijken. Voor het eerst presenteert het Fries Museum ook een webkwestie, een gestuurd onderzoek op het internet. Onderwerp van deze kwestie is de terpentijd. Gekoppeld aan de Week van de Geschiedenis organiseerde het museum de Bard Bernlef-dag, een dag met verhalenvertellers, muziek en workshops. Kinderen tussen 8 en 12 jaar beleefden een onvergetelijke dag. Naast deze producten op het gebied van de Friese geschiedenis ontwikkelde het museum onder andere een leskist voor groep 5 tot en met 8 bij de tentoonstelling KUNSTLAND, educatief materiaal bij de tentoonstelling Pier Pander voor de beeldende vakken in de bovenbouw van HAVO/VWO en digitaal lesmateriaal over de krant als bron van informatie over de oorlog voor groep 7/8 bij de website www.depersdraaidedoor.nl.

Vrijwel alle producten kwamen tot stand in samenwerking met andere instellingen of opleidingen in Friesland. Zo maakten studenten van de afdeling Communication & Multimediadesign van de NHL de website www.superterpen.nl.

pen.nl, verzorgt de historische vereniging Byfrost onze archeologische workshops en geven studenten van de opleiding Beeldende Kunst & Vormgeving gastlessen bij de leskist KUNSTLAND.

In 2007 kwamen 11.373 leerlingen in schoolverband naar het museum: 6.845 specifiek voor het Fries Museum, 4.528 voor het Verzetsmuseum Friesland. Dat betekent een lichte teruggang voor het Fries Museum, terwijl het Verzetsmuseum ook dit jaar weer een constante factor is. Oorzaak van de terugloop bij het Fries Museum lijkt te moeten worden gezocht in de enorme toename van het aanbod op het gebied van kunst- en erfgoededucatie, terwijl scholen nauwelijks vaker op pad blijken te gaan. Sterker nog, scholen voor Voortgezet Onderwijs beperken het aantal buitenschoolse activiteiten drastisch vanwege de zogenaamde 1040-uren norm. De effecten daarvan lijken inmiddels in het museum merkbaar.

Educatie & Informatie

17

JAARVERSLAG 2007
STICHTING HET FRIES MUSEUM

Binnen het aanbod springt vooral de grote belangstelling voor Mevrouw Rommelkont is het oog. Via het Kunstmenu in Leeuwarden deden 484 leerlingen uit de groepen 3 en 4 mee aan de museumles *Met mevrouw Rommelkont het museum rond*, terwijl via losse boekingen nog eens 581 bezoekerjes kennismaakten met deze eigenzinnige dame. Intussen maken vele tientallen leerkrachten uit het Primair Onderwijs gebruik van de gratis Schoolmuseumpas die het museum verstrekt aan alle basisscholen in Friesland. Met deze pas kunnen zij gratis in het Fries Museum terecht.

Het aantal rondleidingen voor volwassenen is al jaren stabiel. Dit jaar bezochten 1.639 mensen het museum in groepsverband. Zij maakten onder andere gebruik van het instaparrangement bij de tentoonstelling Pier Pander waarbij de bezoekers met een praam werden vervoerd tussen Fries Museum en Pier Pander Museum en Tempel.

Fries Museum Onderwijsnieuws

Het Fries Museum is met de promotie van zijn onderwijsproducten een nieuwe weg ingeslagen. Zelfbewuster en intensiever dat zijn de kernwoorden waar het in de nieuwe promotie-uitingen om draait. Een hoofdrol is weggelegd voor het Fries Museum Onderwijsnieuws, een kleurig magazine dat gratis aan alle scholen in Friesland en de relaties van het Fries Museum en Verzetsmuseum wordt toegestuurd. Het magazine bevat niet alleen informatie over het productaanbod van het museum zelf. In Fries Museum Onderwijsnieuws vindt de lezer ook achtergrondinformatie over cultuureducatie in Friesland, handige literatuur- & webtips en inspirerende suggesties voor thematische combinaties van cultuureducatieve producten van verschillende aanbieders. Fries Museum Onderwijsnieuws verschijnt in varianten voor het Primair Onderwijs en voor het Voortgezet Onderwijs/HBO.

MuseumWEETJE

Het Fries Museum werkt steeds nauwer samen met zijn toekomstige burens op het Zaailand. Tijdens de wintermaanden van 2007 en het vroege voorjaar van 2008 zijn voorwerpen met een bijzonder verhaal uit de collectie van het Fries Museum te zien op de jeugdafdeling van de Centrale Bibliotheek in Leeuwarden. Samen met de bibliotheek zijn de voorwerpen in een ruim kader van wetenswaardigheden geplaatst. Zo weet waarschijnlijk niemand meer dat er een relatie bestaat tussen de uitdrukking 'iemand versieren' en een koekplank! De gezamenlijke presentatie van museum en bibliotheek heet dan ook niet

voor niets MuseumWEETJE. Elke derde of vierde woensdagmiddag van de maand geeft een deskundige uitleg bij het voorwerp in de Arena voor bezoektjes van de jeugdafdeling.

Kinderen & Kunst in een visuele cultuur

KUNSTLAND was de aanleiding voor het Fries Museum om het symposium *Kinderen & Kunst in een visuele cultuur* te organiseren. Vijf deskundigen belichtten tijdens het Museumcongres ontwikkelingen die de toekomst van cultuureducatie gaan bepalen. Hendrik Henrichs en Cornel Bierens keken vanuit een helikopterperspectief naar het onderwerp. Henrichs toonde zijn zorg over de opmars van de nostalgische terugblik gebaseerd op angst voor andere culturen. Hij sprak de hoop uit dat musea zich daar verre van houden en zich blijven opstellen als 'generators of culture'. Bierens constateerde dat de kloof tussen kunstenaar en publiek is gedicht. Het publiek bepaalt anno 2008 zelf wat kunst is en kunstenaars hebben de werking van de markt ontdekt. Kunsteducatie is daarmee overbo-

dig geworden, stelt Bierens. Daarna deden drie sprekers vanuit heel verschillende disciplines concrete voorstellen voor een nieuwe aanpak van cultuureducatie. Gitte Mast bepleitte crossmediaal denken, krachtenbundeling en het plaatsen van kinderen in de 'drivers seat'. Gerrit Breeuwsma stelde voor op veel jongere leeftijd met kunsteducatie te beginnen en vooral de 'dingen' centraal te stellen. Jan Jaap Knol benadrukte dat visie niet mag ontbreken en dat leeropbrengsten doorlopend moeten worden geëvalueerd. Tijdens de afsluitende discussie onder leiding van Giep Hagoort kreeg het publiek de wijze woorden van Gerrit Breeuwsma mee naar huis: 'Kijk door de ogen van kinderen, maar waak voor infantilisering'.

Twee portret met...

Alsof het een bestelling in een snackbar is! Met de woorden 'Twee portret met...' overhandigt een onbekende bezoeker twee schilderijen aan de balie van het museum. Het zijn prachtige portretten van een man en een vrouw, maar met een 'loopneus'. En dat is nu juist het probleem.

Educatie & Informatie

19

JAARVERSLAG 2007

STICHTING HET FRIES MUSEUM

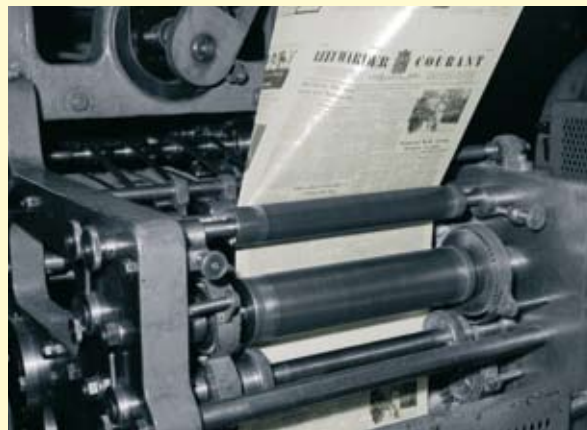

De eigenaar is het zat om steeds weer op zoek te gaan naar de loopneuzen. Het Fries Museum mag de portretten hebben. Terwijl de medewerkers van het museum praten over het bijzondere aanbod, wordt meteen duidelijk wat de eigenaar bedoelt. Zonder dat iemand iets heeft gemerkt, zijn de neuzen er vandoor gegaan. Op de schilderijen is op de plaats van de neuzen alleen nog maar een gapend gat te zien!

In het museum gaan kinderen van groep 3/4 tijdens de nieuwe museumles *Twee portret met...* op zoek naar de juiste neus bij het juiste portret. Onderweg bekijken ze aan de hand van allerlei speelse opdrachten oude en nieuwe portretten. Zo leren ze hoe en waarom een portret wordt gemaakt en hoe je met verschillende attributen een passend portret kunt maken. Uiteindelijk lukt het de kinderen natuurlijk om uit te vinden welke neuzen bij de twee portretten passen.

De pers draaide door

Wat schrijft de krant over de oorlogshandelingen? Kun je iets vinden over het dagelijks leven in oorlogstijd? Waar en op welk moment is de knellende hand van de bezetter zichtbaar? En kun je in de krant zien dat de druk van de censor toeneemt naarmate de oorlog voortduurde? Het zijn zomaar een paar vragen die aan de orde komen in het digitaal lesmateriaal voor groep 7 en 8 dat het Verzetmuseum Friesland ontwikkelde bij de website www.depersdraaidedoor.nl. *De pers draaide door* is een samenwerkingsproject van Stichting Digitaal Archief Leeuwarder Courant, Verzetmuseum Friesland, Tresoor en Leeuwarder Courant. De inhoud van de Leeuwarder Courant in de oorlogsjaren vormt de basis van de website. Een ruime en rijk geschakeerde selectie aan oorlogsnieuws is aangevuld met foto's, affiches, illegale blaadjes en documenten uit de collecties van Tresoor en het Verzetmuseum. Alle scholen in Friesland kregen gratis een cd-rom toegestuurd met het digitaal lesmateriaal. Ter gelegenheid van het gereedkomen van de website organiseerde het Verzetmuseum een expositie onder dezelfde titel.

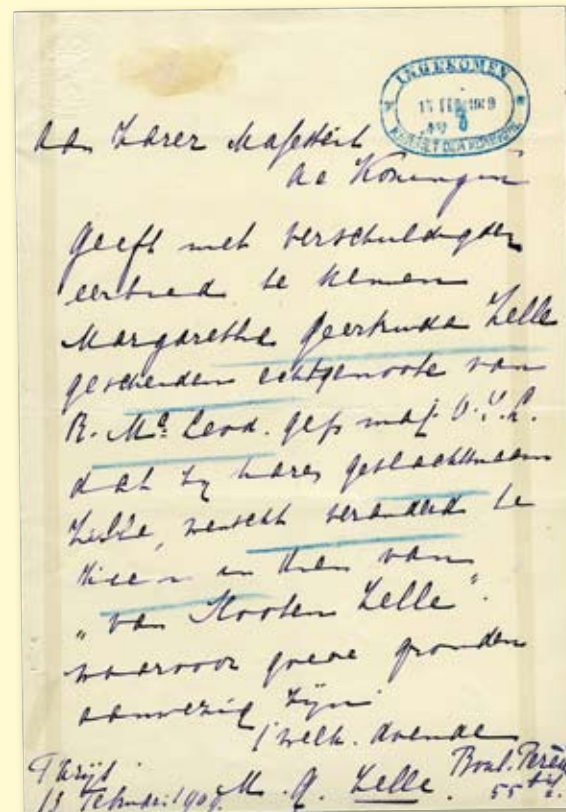

Het Fries Museum kwam in 2007 in het nieuws met diverse opmerkelijke zaken. Hoogtepunt wat media-aandacht betrof was ongetwijfeld de ontdekking van de 17de-eeuwse lakkoker in de museumcollectie, een absoluut VOC-topstuk. Landelijke media als NOS Journaal, De Wereld Draait Door, radio-journaals en alle landelijke en regionale dagbladen besteedden hier aandacht aan. Verder op deze pagina vindt u hier uitgebreide informatie over. In de publieke schijnwerpers stond ook het houten schrijfplankje uit de collectie van het Fries Museum (gedateerd eerste eeuw na Christus). Het plankje ging op 21 november voor wetenschappelijk onderzoek naar Oxford. Nieuw onderzoek moet de Latijnse tekst onthullen die op het unieke houten voorwerp is aangebracht.

Free publicity was er volop voor de *Pier Pander Manifestatie*. Doel van de manifestatie was om de vergeten beeldhouwer, die in zijn tijd wellicht Nederlands beroemdste kunstenaar was, weer in de schijnwerpers te zetten en een herwaardering op gang te brengen. Dat werd door de landelijke media goed opgepakt. Het gehele jaar door vanaf de persconferentie eind januari toen de manifestatie werd aangekondigd tot het nieuws dat de tentoonstelling van Pier Pander ook te zien zou zijn in Rome in 2008, was er publiciteit rondom de Friese kunstenaar. Omrop Fryslân verzorgde op Nederland 2 een documentaire over Pier Pander. Ook andere tentoonstellingen kregen veel landelijke media-aandacht, zoals *Overdaad baat* van Erik Andriesse en *Beautiful People*.

Regionaal was er vanzelfsprekend veel belangstelling voor de ontwikkelingen rond het project Nieuw Zaailand en de nieuwbouw van het Fries Museum. Het mediamoment was de ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst Nieuw Zaailand. Met die ondertekening kwam de nieuwbouw van het Fries Museum op het Zaailand

(Wilhelminaplein) een enorme stap dichterbij. Op 28 juni 2007 hebben de gemeente Leeuwarden (mede namens de CV/BV Parkeergarages Leeuwarden), ING Vastgoed-ontwikkeling BV, Stichting Het Fries Museum en Achmea Vastgoed namens de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Metalektro deze samenwerkingsovereenkomst voor het Project Nieuw Zaailand ondertekend. Eind 2008 zag het Fries Museum zich genoodzaakt uit de samenwerkingsovereenkomst te stappen.

Promotie

Ten behoeve van de publiciteit zijn gedurende het jaar gevarieerde communicatiemiddelen ingezet gerelateerd aan de doelgroepen. Op regionaal gebied verschenen wekelijks cultuurspots op Omrop Fryslân TV en is geadverteerd in onder meer de Leeuwarder Courant en het Friesch Dagblad. Landelijk zijn bij tentoonstellingen regelmatig advertenties ingezet in de dagbladen Trouw, Volkskrant en NRC en in vakbladen als Kunstbeeld, Metroplis M en Museumtijdschrift.

Rondom campagnes van tentoonstellingen zijn affiches en flyers ingezet, zoals bij de *Pier Pander Manifestatie* en *Beautiful People*. Rond Pier Pander is ook gebruikgemaakt van cultuurspots op de landelijke televisie en buitenreclame op bussen in de drie noordelijke provincies. Promotie van grote tentoonstellingen is ook meegenomen in de campagnes van Expeditie Leeuwarden (organisatie die de promotie van de stad Leeuwarden behartigt) en Fryslân Marketing.

Vernieuwde website

De website van het Fries Museum heeft in 2007 een opfrisbeurt gekregen. Na een grondige inventarisatie bleek dat de oude site niet langer voldeed aan de wensen van het publiek. Uiterlijk, techniek en inhoud zijn stevig onder handen genomen. De website is daardoor een stuk helderder en overzichtelijker dan voorheen. Het navigeren door de site is veel eenvoudiger geworden. Vanaf 1 mei is de vernieuwde site de lucht ingegaan. Zie www.friesmuseum.nl.

Ontdekking VOC-topstuk

Tijdens het project Basisregistratie deed het Fries Museum een uitzonderlijke ontdekking. Bij het in kaart brengen van de gehele collectie, waarbij alle voorwerpen opnieuw zijn geregistreerd, is een topstuk tevoorschijn gekomen uit de geschiedenis van de Verenigde Oostindische Compagnie:

een 17de-eeuwse Japanse koker van lakwerk met daarin bewaard vier authentieke documenten van de VOC. Volgens internationaal lakwerkexpert prof. dr. Christiaan Jörg uit Groningen is de vondst in de Fries Museum-collectie een 'volslagen verrassing', omdat nog nergens ter wereld een dergelijke koker is aangetroffen. Het lakwerk van de koker is van sublieme kwaliteit.

Uniek aan de koker is dat uit de initialen op het voorwerp en uit de inhoud van de documenten precies te traceren valt aan wie het voorwerp toebehoorde. De initialen HVB op de koker staan voor Hendrick van Buijtenhem. De vier documenten, voorzien van handtekeningen, officiële lakstempels en jaartallen, zijn aanstellingsbrieven van Van Buijtenhem als opperhoofd van Decima, een klein eilandje in de baai van Nagasaki (Japan). Met 'opperhoofd' werd een hoge functionaris van de VOC aangeduid. Vanuit Batavia werd door de gouverneur-generaal van het VOC ieder opperhoofd steeds voor één jaar aangesteld. Van Buijtenhem, zo blijkt uit de documenten, verkreeg in de jaren 1684, 1687, 1690 en 1692 een aanstelling. Op maandag 5 november bracht het Fries Museum het nieuws naar buiten en dat leidde tot veel publiciteit. Conservator Marlies Stoter moest keer op keer het bijzondere verhaal vertellen en deed dat met verve. Vanaf dinsdag 6 november werd de lakkoker gepresenteerd in de zilverkelder van het museum.

In het kader van de stroomlijning van de organisatie van het Fries Museum is in april 2007 de afdeling collecties opgesplitst in twee afzonderlijke afdelingen, een afdeling collectievorming en -onderzoek en een afdeling collectie-management. De *afdeling collectievorming en -onderzoek* bestaat uit conservatoren die zich bezighouden met kunst- en cultuurhistorische beschouwingen en studies aan de hand van de collectie van het museum en bijdragen aan presentaties. Het hoofd is verantwoordelijk voor onderzoek en het verwervings- en ontzamelbeleid. De *hoofdtak van de afdeling collectie-management* is het vormgeven en uitvoeren van beleid rond het behoud en beheer van de collectie, inclusief informatiemanagement, collectiemanagement en de uitvoering van restauraties.

Projecten

Om een goede basis aan de nieuw gevormde afdelingen te geven is in 2007 een commissie in het leven geroepen onder leiding van Henk van Veen, hoogleraar kunstgeschiedenis van de RUG in Groningen. De commissie heeft als opdracht een collectievisie voor het Fries Museum te formuleren waarin aanbevelingen meegenomen worden voor vorming en onderzoek van de collectie. Op grond hiervan kan toekomstig beleid worden bepaald. Het museum heeft voor externe onderzoekers gekozen omdat op deze manier met een frisse blik naar de collectie gekeken kan worden.

In 2007 is een Informatieplan opgesteld. Dit plan schetst hoe de verschillende informatiestromen over collecties en publiek in de toekomst lopen en wat daar voor nodig is, zowel inhoudelijk als procesmatig. Het plan is tot stand gekomen met medewerking van Bureau Reekx.

Het Fries Museum heeft van de Ottema-Kingma Stichting een collectie van ruim 4.000 objecten in langdurig bruikleen. In opdracht van de stichting zijn in een eerdere fase de topstukken uit de collectie gefotografeerd. In 2007 is

het resterende deel van de objecten gedigitaliseerd. De afbeeldingen van de objecten verrijken de collectie-database van zowel de stichting als het museum.

Onderzoek

In 2007 werd door een projectteam verder gewerkt aan een publieksuitgave van het onderzoek dat Piet Bakker verrichtte naar de Friese kunstmarkt van de zeventiende eeuw. Een onderzoek waaruit bleek dat de Friese schilderkunst zowel in artistiek als in economisch opzicht belangrijker is dan altijd was aangenomen. De productie in Friesland was ook veel omvangrijker dan gedacht. Het onderzoek betrof ook een deel van de collectie van het Fries Museum. In het najaar van 2008 verschijnt de uitgave bij Waanders. Verder vond er onderzoek plaats bij de tentoonstelling over Wigerus Vitringa in 2008. Het bleek dat er erg weinig over de schilder Vitringa en zijn werk bekend was. De resultaten van dit onderzoek dienden als uitgangspunt voor de tentoonstelling en worden meegenomen in een publicatie die bij de tentoonstelling verschijnt. Daarnaast zijn de voorbereidende werkzaamheden en onderzoeken in gang gezet bij de tentoonstellingen Quilts (november 2008) en W.C. de Groot (voorjaar 2009).

Collectieplan Verzetsmuseum Friesland

In het Beleidsplan Verzetsmuseum Friesland 2006-2011 werd al enige aandacht geschonken aan de collectie, het Collectieplan Verzetsmuseum Friesland 2007-2011 'Een collectie met een verhaal' geeft hieraan een gedetailleerde uitwerking. Dit collectieplan, waarin de verzameling van de Stichting Verzetsmuseum Friesland centraal staat, is in 2007 goedgekeurd door het bestuur Stichting Verzetsmuseum Friesland. Het plan gaat in op de geschiedenis van het museum en de collectie, op behouden en beheren, op omvang en samenstelling van de collectie en op verzamelen en ontzamen. Het collectieplan 2007-2011 geeft rich-

ting aan beleidsvoornemens betreffende de collectie en sturing aan de noodzakelijke werkzaamheden aangaande de collectie. Hierbij zijn drie ontwikkelingen richtinggevend: 1. project Erfgoed van de Tweede Wereldoorlog (Ministerie van VWS) (schept financiële mogelijkheden in het kader van beheren en behouden van oorlogserfgoed); 2. nieuwbouw depot Fries Museum (onderbrengen van de collectie van het Verzetsmuseum in de museaal verantwoorde bewaaromgeving) en 3. nieuwbouw Fries Museum (nieuwe presentatie(s) van het Verzetsmuseum Friesland op basis van de nieuwste inzichten op het gebied van museaal exposeren).

Aanwinsten en bruiklenen 2007

Het collectie- en tentoonstellingsbeleid moderne en hedendaagse kunst werd dit jaar door de Mondriaan Stichting in Amsterdam opnieuw gewaardeerd met de toezegging voor een substantiële financiële bijdrage voor de jaren 2008 en 2009.

Overzicht van de in totaal 75 aanwinsten (aankopen, schenkingen, langdurige bruiklenen en legaten) in 2007

van het Fries Museum: archeologie: 1 (aankoop); prenten en tekeningen 16de t/m 19de eeuw: 1 (bruikleen); schilderkunst 16de t/m 19de eeuw: 5 (bruikleen); kunstnijverheid: 5 (1 schenking en 4 bruiklenen); moderne grafiek: 39 (1 schenking, 15 aankopen met geld van provincie Fryslân, 23 aankopen met geld van Knecht-Drenth Fonds); moderne kunst: 14 (1 schenking, 2 bruiklenen, 7 aankopen met geld van provincie Fryslân en 4 aankopen met geld van Mondriaan Stichting) en textiel: 11 (1 aankoop en 10 schenkingen). Zie Bijlage 4.

Het Verzetsmuseum Friesland ontving in 2007 638 aanwinsten van 109 schenkers. Op 1 juli 2007 ontving het Verzetsmuseum uit handen van de heer Piet Veeninga uit Dokkum een aantal unieke aanwinsten. Het betrof hier objecten uit persoonlijk bezit van de heer Veeninga, die tijdens de oorlogsjaren betrokken was bij de wapendroppingen voor het Friese verzet in de omgeving van Aalsum. De heer Veeninga gebruikte de objecten tijdens zijn werk als jeugdvoorlichter, waarbij hij langs talloze Friese scholen ging om zijn oorlogsherinneringen te vertellen. Bij Aalsum werd door de geallieerden drie keer een wapendropping uitgevoerd, in totaal 86 containers.

Aan musea en aanverwante instellingen in en buiten Friesland werd in 2007 een groot aantal bruiklenen verstrekt. In totaal werden 215 objecten aan 39 instellingen uitgeleend, waarvan in de provincie Fryslân 169 objecten aan 23 instellingen en buiten de provincie 46 objecten aan 16 instellingen. Aan 2 instellingen in het buitenland werden in totaal 4 objecten uitgeleend.

Project Basisregistratie succesvol afgerond

Voor het Project Basisregistratie was 2007 het laatste jaar waarin gewerkt werd aan een toegankelijke en betrouwbare objectendatabase. Gezien de enorme hoeveelheid

voorwerpen die het Fries Museum beheert, is in 2004 een project gestart waarbij de gehele collectie onder de loep werd genomen. Een groot deel van deze collectie was op een of andere wijze geïnventariseerd. Dankzij een subsidie van de provincie Fryslân konden achterstanden worden ingehaald, depots opgeschoond en registratie van de objecten op basisniveau worden gebracht. Van ieder object werd vastgelegd welk inventarisnummer het heeft, om wat voor object het gaat, hoe het in de collectie van het museum is gekomen en waar het object zich bevindt. Waar we voorheen in 30 verschillende bestanden, in inventarisboeken, op inventariskaarten of in jaarverslagen moesten zoeken, kunnen we nu in één collectieregistratiesysteem alle objecten uit de rijke collecties van het museum terugvinden. Gedurende een periode van drie jaar werd er door gemiddeld vijf medewerkers aan het project gewerkt. In 2007 werd gewerkt aan de collecties Archeologie, Beeldhouwkunst 16de t/m 19de eeuw en Mata Hari.

Daarnaast werden er afrondende werkzaamheden verricht in de collecties Kunstnijverheid en Prentkunst 16de t/m 19de eeuw. Totaal zijn er bijna 80.000 records gecontroleerd. Omdat er soms meerdere objecten in één record staan beschreven is het aantal gecontroleerde objecten vele malen hoger: namelijk bijna 151.500. Samen met het aantal uitstaande langdurige bruiklenen en het aantal objectbeschrijvingen die buiten het project vielen, is het totaal aantal objecten op 173.000 uitgekomen.

Met de registratie op basisniveau is een eerste stap gezet in verdergaande ontsluiting van de collectie. In 2007 is bijvoorbeeld gestart met het koppelen van afbeeldingen aan de beschrijvingen. Ook zijn de resultaten van het Project Basisregistratie gebruikt om te berekenen hoeveel en wat voor soort objecten er naar het nieuwe depot verhuisd moeten worden. De resultaten zullen ook de basis vormen voor een nieuw collectieplan, waarin de koers van het museum op verzamelgebied beschreven wordt. Tenslotte zal de database in de toekomst gebruikt gaan worden om onderzoeksinformatie en nieuwe inzichten betreffende de objecten toe te voegen aan de reeds bestaande informatie. Kortom de basisregistratie van de collectie vormt dat fundament waarop we verder kunnen bouwen.

Aanwinst: 18de-eeuwse zilveren savonet

Ook zonder scheermesjes met zes snijvlakken en spuitbussen met vochtinbrengende scheergel lukte het de 18de-eeuwse man om de grens tussen gezichtsbeharig en huid zelf te bepalen. Sommige mannen waren zo rijk, dat in hun houten beautycase niet alleen scheergerei te vinden was, maar ook luxe zilveren doosjes voor poeders, zalven en flessen met geurwatertjes. Een staande zilveren spiegel en borstel hoorden ook tot een deftig toiletstel. In 2007 heeft het Fries Museum van de Ottema-Kingma Stichting een zilveren savonet of scheerzeepdoos in bruikleen gekregen, dat deel uitgemaakt heeft van een dergelijk

mannentoiletstel. Dankzij het gegraveerde wapen op het deksel komt Hans Willem sr. Van Aylva (1722-1751) uit Leeuwarden in aanmerking als de oorspronkelijke eigenaar. Andele Andeles, een van de beste zilversmeden van Leeuwarden, heeft de doos in 1733 gemaakt. Hans Willem was toen elf of twaalf jaar oud, dus op een leeftijd waarop de eerste baardharen tevoorschijn komen.

Aanwinst: Hans de Wit, Hymne, 2006

Een van de nieuwste aanwinsten op het gebied van moderne kunst is 'Hymne' van Hans de Wit (1952). Hymne is een lofzang op de fantasie. De tekening is afkomstig uit de serie 'Het vlot'. In deze serie geeft

Hans de Wit verschillende interpretaties van een vlot. Daarbij lopen zijn inspiratiebronnen uiteen van werken uit kunstgeschiedenis tot poëzie. De titel verwijst bijvoorbeeld naar een omstreden scheepsramp uit de Franse geschiedenis in de 19de eeuw. In 1819 gaf de Franse schilder Théodore Géricault zijn interpretatie van de ramp weer in het wereldberoemd geworden werk 'Het vlot van de Medusa'. Op een woeste zee dobbert een groep wanhopige mensen op een te klein vlot. Het werk is sindsdien vaak een inspiratiebron geweest voor kunstenaars. Hans de Wit gebruikt het thema om er andere werelden aan te koppelen zoals de poëzie en science fiction.

Het Fries Museum werkte in 2007 hard achter de schermen aan het Definitief Ontwerp van het Nieuw Fries Museum. Verder op deze pagina leest u uitvoerig over hoe dat ontwerp er nu uitziet. In het begin van het jaar wijdde het museum een tentoonstelling aan de architect van het nieuwe Fries Museum, Hubert-Jan Henket.

Het publiek werd meegevoerd in zijn visie op architectuur en met name zijn ontwerp en ideeën van het Fries Museum over het Zaailand, en kreeg inzicht in zijn totale oeuvre. ‘Gebouwen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ze moeten ook inspireren. Het moet mensen trots maken en stimuleren tot gemeenschapszin’, aldus Henket.

Toekomstvisie nieuw Fries Museum

Het Fries Museum heeft het afgelopen jaar de toekomstvisie en uitgangspunten geformuleerd voor het nieuw Fries Museum. Dit document vormt het eerste deel van het Marketingplan 2008-2012. Aan de hand van een analyse (huidig profiel, concurrenten, SWOT-analyse en doelgroepensegmentering) en aan de hand van een serie werksessies met interne en externe deelnemers onder begeleiding van marketingbureau Motivaction uit Amsterdam, is de toekomstvisie van het Nieuw Fries Museum geformuleerd. Die toekomstvisie is onderverdeeld in een bestaansreden (waartoe zijn we op aard?), de kernwaarden (welke waarden karakteriseren het huidige museum en slaan een brug naar het nieuwe?), de missie (waar gaat het nieuw Fries Museum naar toe?) en vivid description (hoe ziet het museum er uit als de missie volbracht is?). De missie van het nieuwe museum is als volgt geformuleerd: *het Fries Museum is in 2015 de culturele topattractie van Friesland*.

In deel 2 worden de marketingstrategie (hoe zorgen we dat we die missie halen?) en daar aan gekoppeld de jaarlijkse marketingactiviteiten verder uitgewerkt.

Definitief ontwerp afgerond

Eind 2007 is het Definitief Ontwerp van het Fries Museum aan het Zaailand afgerond. Een mooi, uitdagend en inspirerend gebouw van de hand van Hubert-Jan Henket, dat straks de presentaties en activiteiten van het museum onderdak biedt.

Vanaf het plein is een grote rechthoekige doos, die rust op een glazen plint (de begane grond), en die bovenop nog een verdieping heeft, waar overheen een groot, plat dak gelegd wordt. Aan de linkerkant steekt het dak ruim over het museum heen om ook bescherming te bieden aan de winkels en woningen. Doordat het dak asymmetrisch op het museum rust, ontstaat er een spannend evenwicht op het plein: het museum en het Paleis van Justitie staan niet lijnrecht tegenover elkaar. Maar door dit grote, markante dak wordt het geheel weer in evenwicht getrokken.

De ‘doos’ bevat de eerste en tweede verdieping van het museum. De voorkant van de doos is gedeeltelijk openge maakt, een glaswand, waarachter het stijgpunt van de bezoekers zichtbaar is. Dat maakt vanaf het plein beweging in het museum zichtbaar, en vanuit het museum heeft de bezoeker een indrukwekkend zicht op hét stadsplein van Leeuwarden.

Elke verdieping, ook de derde verdieping bovenop de doos, heeft in het midden een grote zaal van circa 16 bij 23 meter. Hierin kunnen de meest uiteenlopende presentaties worden gehouden: van mediaspektakel (het opgraven van een terp) tot een contemplatieve tentoonstelling over de topzilverstukken uit eigen collectie. Van de strijd tegen de Hollanders tot een overzichtstentoonstelling van Alma Tadema. Van het verzet tegen een vreemde overheerser tot de ontwikkeling van het Friese kostuum.

Rondom elke middenzaal wordt een circuit van ‘echte’ museumzalen aangelegd. Zalen die goed passen bij de collectie van het Fries Museum en waar nu zo’n behoefte aan is.

Nieuw Fries Museum

Aan de achterkant van het gebouw bevindt zich 'de machinekamer'. Ruimtes waar de apparatuur voor de klimaatbeheersing wordt geplaatst, waar de presentaties kunnen worden voorbereid. En waar de grote transportlift de aanvoer kan verzorgen van de collectiestukken naar alle verdiepingen.

Op de begane grond is de openbare museumhal. Iedereen kan daar vrijelijk bewegen, ontmoetingen arrangeren, een kop koffie drinken in het museumcafé, informatie vragen of de museumwinkel bezoeken. Ook is het de weg vanaf het plein naar de ingang van de grote parkeergarage onder het plein. Het museumcafé ligt aan de pleinzijde, en in het midden van de grote hal is de museumwinkel ge-

plaatst. Met een kleurrijk aanbod, afgestemd op de stijl en inrichting van het museum boven.

Getracht wordt het Centrum voor Film Friesland ook onder hetzelfde dak te huisvesten. Zo kan er efficiënt gebruik worden gemaakt van alle faciliteiten die het museum biedt. En wordt het grote gebouw ook 's avonds gebruikt. Het café kan dan nog meer ontmoetingspunt worden. De voorzijde van de bovenste verdieping is 'het venster op de stad'. Hier heeft de bezoeker over de gehele breedte van het museum uitzicht op de oude stad. De museumzalen op deze bovenste verdieping zijn bovenlichtzalen: fantastisch om hier de kunst met daglicht tot zijn recht te laten komen.

29

JAARVERSLAG 2007

STICHTING HET FRIES MUSEUM

Personeel & organisatie

Organisatie

In 2006 kreeg het Fries Museum een nieuw bestuursmodel met een Raad van Bestuur (RvB) en een Raad van Toezicht (RvT). De leden van de RvB en RvT vormen tevens respectievelijk de RvB en RvT van het Keramiekmuseum Prinsessehof. Dit nieuwe model heeft zijn weerslag gehad op de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur en het middenmanagement. Daarnaast biedt het perspectief van het nieuwe Fries Museum een extra uitdaging voor het bestuur en middenmanagement.

Voortvloeiend daaruit zijn de organisatiestructuur, de actuele taken en verantwoordelijkheden en de overlegstructuur in het Fries Museum opnieuw beschreven. Tevens zijn er enkele (beperkte) aanpassingen voorgesteld om de interne samenhang en helderheid te versterken. Wat betreft de organisatiestructuur heeft dit geleid tot het voorstel om onder de Raad van Bestuur vijf inhoudelijke afdelingen te laten vallen: het Verzetsmuseum Friesland, Collectievorming en -onderzoek, Collectiemanagement, Educatie en Informatie, en Marketing en Communicatie. Daarnaast zijn er drie afdelingen van ondersteunende diensten: Financiën & control en P&O, Facilitaire dienst en vormgeving en het secretariaat (zie schema in bijlage). De RvB en de hoofden van de afdelingen vormen het Management Team (MT). De nieuwe organisatiestructuur is vastgesteld op 12 december 2007 en gaat in per 1 januari 2008.

Personeel

Op 31 december 2007 waren er 39 personeelsleden in dienst van de Stichting Het Fries Museum (30,9 fte). Een functie werd tot 1 juli 2007 gesubsidieerd via de Regeling In- en Doorstroombanen voor langdurig werklozen van de gemeente Leeuwarden. Verder werkten er op 31 december 2007 2 medewerkers (1,4 fte) via een reïntegratiebedrijf bij het museum, 1 medewerker (1 fte) werd ingeleend via een beveiligingsbedrijf in de functie van Coördinator beveili-

ging, 1 medewerker (0,4 fte) werd via een extern bureau ingeleend in de functie van hoofd Collectiebeheer a.i. en 1 medewerker (0,7 fte) werd voor een deel van het jaar ingeleend via een administratiekantoor in de functie van Controller a.i. Ten behoeve van het project Collectieregistratie werden, evenals in het jaar 2006, door een extern bureau 3 medewerkers gedetacheerd bij het Fries Museum. Voor het Verzetsmuseum werd vanaf het najaar een medewerker (0,4 fte) ingehuurd via een uitzendbureau voor fotobeschrijvingen in het kader van de Beeldbank WO II.

Evenals de functie van voorzitter van de Raad van Bestuur (0,4 fte PH) zijn er nog 3 andere functies in het Fries Museum die gedeeltelijk voor het Keramiekmuseum Prinsessehof werden ingezet, te weten: lid Raad van Bestuur (0,2 fte PH), medewerker Fondsenwerving en sponsoring (0,4 fte PH) en P&O-adviseur (0,3 fte PH).

Voor de Museumfederatie Fryslân vervult de Stichting Het Fries Museum de werkgeversfunctie en de daarbij behorende P&O-taken. Op 31 december 2007 waren 5 medewerkers (3 fte) vanuit het Fries Museum gedetacheerd bij de Museumfederatie.

Stagiaires

Binnen het Fries Museum doet jaarlijks een groot aantal stagiaires vanuit verschillende opleidingsinstituten praktijkervaring op. Ook dit jaar was dat het geval. In totaal 24 stagiaires hebben meegewerkt op verschillende afdelingen in het museum.

Verder werkten onder leiding van het beveiligingsbedrijf tijdens openingstijden van het museum dagelijks twee stagiaires van de MBO-opleiding assistent-beveiligingsmedewerker van de Friese Poort mee als suppoost in het Fries Museum.

Personeel & organisatie

32

JAARVERSLAG 2007
STICHTING HET FRIES MUSEUM

Vrijwilligers

Het Fries Museum kon ook dit jaar weer rekenen op de grote inzet van vrijwilligers. Zij zijn onmisbaar bij het behoud en beheer van de collecties, maar ook bij de vele andere activiteiten van het museum, zoals rondleidingen, open dagen, museumweekend, etc. De taken ten aanzien van vrijwilligers werden verdeeld tussen de P&O-adviseur en de afdelingshoofden c.q. medewerkers van de afdeling waarop de vrijwilligers werkzaam zijn.

Twee keer vond een gezamenlijke bijeenkomst plaats van alle vrijwilligers van het museum en hun begeleiders. In deze bijeenkomsten gaf de Raad van Bestuur van het museum informatie over de ontwikkelingen in het museum, werden specifieke onderwerpen door medewerkers van het museum toegelicht en konden vrijwilligers eigen gesprekspunten inbrengen.

Op 31 december 2007 bestond de groep vaste vrijwilligers in het Fries Museum uit 63 medewerkers die zich op diverse afdelingen in het museum inzetten.

In het Fries Museum leefde al lang de wens om een medewerker ten behoeve van het professionaliseren van de vrijwilligersorganisatie aan te stellen. Doordat in Keramiekmuseum Prinsessehof wegens vertrek van de daar werkzame coördinator Vrijwilligers een vacature ontstond was er de mogelijkheid om dit te combineren met het Fries Museum en de functie medewerker Vrijwilligersbeleid voor Fries Museum en Prinsessehof te creëren. Invulling van deze vacature zal plaatsvinden in 2008.

Voordelen van een gezamenlijke invulling van deze functie zijn met name een eenduidige toepassing van vrijwilligersbeleid in beide musea en specialistische kennis die voor beide musea beschikbaar is.

Uitzendkrachten

Uitzendkrachten werden door het museum ingehuurd bij de opbouw van tentoonstellingen, het verzendklaar maken van mailingen en als invaller bij ziekte of onderbezetting bij de receptie van het museum. Daarnaast werden museumlessen voor het basis- en voortgezet onderwijs verzorgd door museumdocenten met lesbevoegdheid, die op uitzendbasis werkzaam waren.

Totaal betrof het in 2007 verspreid over 35 uitzendkrachten 2572 uren die via een uitzendbureau ingevuld zijn. Voor vervanging van de bewaking in het museum bij ziekte en in geval van te weinig menskracht binnen de medewerkers in eigen dienst van het museum werd, evenals in andere jaren, ook in 2007 een beveiligingsbedrijf ingeschakeld.

Loonmaatregelen

De huidige CAO Verzelfstandigde Rijksmusea trad in werking per 1 april 2007 en zal eindigen op 30 juni 2008. Conform de nieuwe CAO werden per 1 april 2007 de salarisschalen van 1 oktober 2006 verhoogd met 2,5%. Per 1 januari 2008 wordt de regeling voor ouderschapsverlof voor nieuwe aanvragen teruggebracht naar de wettelijke regeling, d.w.z. van betaald naar onbetaald. In 2007 was sprake van een overgangsregeling, namelijk dat aanvragen die in 2007 zijn ingegaan nog volgens de bestaande regeling werden uitgevoerd.

Ziekteverzuim

Over het jaar 2007 was het ziekteverzuimpercentage netto 2,73%. Inclusief partieel verzuim, langer dan 1 jaar ziek en zwangerschap bedraagt dit percentage 3,41%.

Opleiding en training

Ook dit jaar hebben weer een aantal medewerkers een opleiding, cursus of training gevolgd die van belang is voor hun werkzaamheden in het museum.

Enerzijds betrof het individuele trainingen, namelijk 1 medewerker volgde de opleiding Hoofd Bedrijfshulpverlening, 1 medewerker de cursus 'Kunst in Huis', 1 medewerker de cursus 'Erfrecht en schenkingen: het museum als begunstigde', 1 medewerker de cursus 'Interne coördinator Cultuureducatie' en 1 medewerker de training Mindmapping.

Anderzijds werd door 5 medewerkers de in-company training Klantgericht handelen bijgewoond. Deze training werd georganiseerd samen met het Prinsessehof. Daarnaast volgden 4 medewerkers de cursus 'Een eerste opvang', bedoeld voor medewerkers van oorlogs-/verzetsmusea en herinneringscentra. Verder kregen 4 medewerkers een kleur- en stijladvies.

Een aantal medewerkers, 7 personen, volgde de (herhalings)cursus Bedrijfshulpverlening.

Medezeggenschap

In het Fries Museum is geen ondernemingsraad of medezeggenschapscommissie. Om die reden is in het verslagjaar regelmatig een bijeenkomst voor het voltallige personeel belegd, waarin de Raad van Bestuur toelichting gaf op recente gebeurtenissen, mededelingen deed over toekomstige ontwikkelingen en waarin medewerkers diverse onderwerpen aan de orde stelden.

Nevenfuncties Raad van Bestuur

Nevenfuncties Cees van 't Veen:

- Lid bestuur Nederlandse Museumvereniging (NMV)
- Voorzitter Commissie Toekomst Museumregister, een commissie ingesteld door NMV en LCM. Eindadvies ultimo 2007 uitgebracht.

- Lid Adviescommissie van de Kunstraad Amsterdam, inzake beoordeling van het beleidsplan van het Stedelijk Museum. Advies medio 2007 uitgebracht.
- Lid van de Commissie Cultuurprofijt, ingesteld door de minister van OCW. Advies februari 2008 uitgebracht.
- Lid Raad van Toezicht Zuiderzeemuseum. Tot eind 2007.
- Voorzitter bestuur Zorgschap Fryslân, de vereniging voor verpleeg- en verzorgingshuizen in Friesland. Tot medio 2007.

Nevenfuncties Saskia Bak:

- Lid redactie van de tijdschriften *Ons Erfdeel* en *The Low Countries*.
- Bestuurslid IHLIA, Internationaal homo lesbisch informatiecentrum en archief
- Bestuurslid NP3, Groningen

Bijlage 1 Presentaties

Fries Museum LEEWARDEN

Tijdelijke tentoonstellingen 2007

Hubert-Jan Henket

Architect nieuw Fries Museum
21 januari t/m 29 april

Nieuwe Gezichten

Aankopen moderne en
hedendaagse kunst 2003-2006
21 januari t/m 29 april

De Openbaringen van Mudhoen

Een stripreligie voor goedgelovigen en simpele zielen
21 januari t/m 29 april

Overdaad baat

Grafiek en monotypes van Erik Andriessse
13 mei t/m 2 september

Gerrit Benner

Schilderijen en tekeningen uit eigen collectie
13 mei t/m 2 september

Pier Pander (1864 - 1919)

Nederlands beroemdste beeldhouwer
2 juni t/m 6 januari 2008

Beautiful People

Internationale moderne kunsttentoonstelling
16 september t/m 6 januari 2008

De Hollandse kant van Friesland

Textielopstelling over Hollandse kant
vanaf 24 november 2007

Nieuwsfoto van het Jaar 2007

12 december t/m 27 januari 2008

Verzetmuseum Friesland

Wie kan ik nog vertrouwen?

Homoseksueel in nazi-Duitsland
en bezet Nederland
4 februari t/m 13 mei

Sporen van de holocaust

Joodse oorlogsmonumenten in Noord-Nederland
8 februari t/m 25 maart

De pers draaide door

De Leeuwarder Courant in oorlogstijd
14 april t/m 16 september

Littekens zonder tijd

Grafiek uit de collectie Knecht-Drenth in het
Verzetmuseum Friesland
17 oktober t/m 27 januari 2008

Buro Leeuwarden

Karin van Dam

Chinese Red (under construction) voor Toos
10 februari t/m 25 maart

Alex Kooistra

Lente
31 maart t/m 13 mei

Alex Winters

Room 11
27 mei t/m 8 juli

Semâ Bekirović

The elements are colored
14 juli t/m 9 september

Elke Uitentuis en Wouter Osterholt

Wolkom yn it Heitelân
15 september t/m 28 oktober

Klaske Oenema

Freem
3 november t/m 6 januari 2008

Kabinet Knecht - Drenth**Saskia Janssen**

EAST/WEST, Paradise in Reverse
21 januari t/m 29 april

Visitez ma cave

Presentatie met werk van Pieter Laurens Mol
t/m 6 mei

Pulse

Grafiek uit eigen collectie
13 mei t/m 2 september

Valerio Adami

Wereldberoemde popartkunstenaar
8 september t/m 28 oktober

Ego's (S, M, L, XL)

Tentoonstelling over de relatie wereldbeeld,
identiteit, zelfrespect en (portret)kunst
3 november t/m 16 december 2007

Langlopende tentoonstellingen**Super Terpen**

Familietentoonstelling over de geschiedenis van de
Friese terpen. Alles wat je over terpen wilt weten komt
aan bod in deze presentatie met onder meer geluids-
fragmenten en animaties.

Claudy Jongstra

Prachtige interieurontwerpen van de internationaal
bekende ontwerpster Claudy Jongstra in het 18de-
eeuwse Eysingahuis.

Levenslijnen

Van wieg tot graf in de 16de en 17de eeuw
Levenslijnen gaat over geboorte, doop, opvoeding,
religie, huwelijk, gezinsleven, dood en rouw.

Fries Zilver

Schitterende geschiedenissen. Na het Rijksmuseum
heeft het Fries Museum de belangrijkste zilvercollectie
van Nederland. In de kelder van de Kanselarij staan de
mooiste stukken opgesteld.

KUNSTLAND

Gemaakt door en voor leerlingen van groep 8
basisonderwijs. Veel multimedia en doedingen.
Landschappen uit eigen collectie spelen de hoofdrol.

De Verzamelplaats

De Verzamelplaats is de plek in Friesland waar kinderen
hun eigen verzameling ten toon kunnen stellen.
In 2007 waren er vier verzamelingen te bewonderen
in De Verzamelplaats:

- Kameleonverzameling van Thom Sandstra
- Uilenverzameling van Madelief Sienema
- Verzameling van het oude Egypte van Rico Tjepkema
- Modelvliegtuigen van Floris de Klerk Wolters

Bijlage 2 Publieksactiviteiten 2007

Algemene activiteiten

- Gratis woensdag in 2007, 52 x, 10.933 bezoekers
- Antiëkspreekuur, 10 x, elke eerste vrijdag van de maand, 450 bezoekers
- Help pake en beppe de vakantie door, activiteitenweek voorjaarsvakantie, 27 februari t/m 2 maart, 858 bezoekers
- Henket Dag, 1 april, 160 bezoekers
- Nationaal Museumweekend, 14 en 15 april, 807 bezoekers
- Boekpresentatie *Het parfum van Mata Hari*, Geertje Gort, 2 mei
- Boekpresentatie *De ferdwûne Fibula* door Irene Bal, 31 augustus, 30 bezoekers
- UIT-markt, zaterdag 15 september, 461 bezoekers
- Boekpresentatie *De Tranen van Mata Hari* door Tomas Ross, 12 oktober, 64 bezoekers
- Week van de Dans, uitvoeringen van Galili Dance op 13 en 14 oktober, 4 x, 200 bezoekers
- Bard Bernlef-dag, 17 oktober in het kader van de Week van de Geschiedenis, 457 bezoekers

Activiteiten gekoppeld aan tentoonstellingen

- Bij tentoonstelling 'Wie kan ik nog vertrouwen'*
- Voorstelling 'Jij moet dansen' 21 maart 2007
- Theatervoorstelling leerlingen Friese Poort in Verzetsmuseum Friesland
- Lezing dr R.A.P. Tielman over Onderwijs en Homoseksualiteit, 18 april 2007

- Start Roze Week, 14 april

Bij Pier Pander Manifestatie

- Publieksonderzoek uitgevoerd onder 496 respondenten
- Documentaire Pier Pander Omrop Fryslân
- Instaparrangement Pier Pander, eerste zondag van de maand, 6 x
- Pier Pander, kunstenaar als geen ander door Marcel Broersma, 14 juni
- Lezingen Pier Pander op 9 (door Marcel Broersma, 15 deelnemers) en 16 december (door Mary Kemperink, 30 deelnemers)
- Symposium Pier Pander, 23 november in Historisch Centrum Leeuwarden
- Pier Pander Week, 13 t/m 21 oktober, 3.207 bezoekers

Bij Buro Leeuwarden

- 11 publieksbijeenkomsten tijdens Wolkorn yn it Heitelân, 15 september t/m 18 oktober, 377 bezoekers

Algemene activiteiten Verzetsmuseum Friesland

- Actie 'Niet weggooien', 3 mei
Landelijke Actie voor het niet weggooien van oorlogsmateriaal, nationale actie oorlogs- en verzetsmusea en herinneringscentra woz
- Dodenherdenking, 4 mei
Organisatie kinderprogramma in het Verzetsmuseum Friesland en organisatie herdenking gevallen bij het verzetsmonument in de Prinsentuin Leeuwarden
- Befrijdingsfestival Fryslân

Organisatie inhoudelijke programma onderdelen van het festival, zoals Debat en Plein van de Vrijheid

- Boekpresentatie 10 mei
Op 10 mei werd in het Verzetsmuseum Friesland het boek 'En de toortsen blijven branden. Geschiedenis van de vereniging Friesland 1940-1945' gepresenteerd.
- Veteranendag, 20 juni
VMF aanwezig met een stand op de veteranendag
- Uitreiking Yad Vashem medailles, 16 augustus 2007
VMF podium voor de uitreiking van een Yad Vashem medaille aan de nabestaanden van de heer M. Geertsema en de heer Sierk Sierd Schaafsma & mevrouw Anna Jacoba Schaafsma-Dijkhuis voor hun inzet tijdens de oorlogsjaren voor Joodse onderduikers.

Lezingen en cursussen

- Architectuur in de 18de en 19de eeuw door Jaap Ekhart, 1 en 15 februari, 40 deelnemers
- Catalonië en Barcelona door Saskia van Lier, 12, 19 en 26 april, 99 deelnemers
- Friese tuinarchitectuur door Rita Mulder-Radetzky, 22 februari, 24 deelnemers
- Stinzen, staten en landhuizen in Friesland door Rita Mulder-Radetzky, 8 maart, 37 deelnemers
- Nederlandse schilderkunst in de 18de eeuw door Christa Engwerda, 15 maart, 28 deelnemers

- 18de-eeuwse portretten en behangsels uit de collectie van het Fries Museum door Gert Elzinga, 29 maart, 25 deelnemers
- Historiekunst in de 17de eeuw door Ada Bosma, 5 april, 15 deelnemers
- Moderne beeldhouwkunst 1870-1940 door Carolien ten Bruggencate, 27 september, 4 en 11 oktober, 52 deelnemers
- Nederlandse schilderkunst in de 19de eeuw door Francis van Dijk, 15, 22 en 29 november, 96 deelnemers
- Nederlandse bouwkunst in de 19de eeuw door Jaap Ekhart, 25 oktober, 20 deelnemers
- Architect Petrus Josephus Hubertus (Pierre) Cuypers (1827-1921) door Jaap Ekhart, 1 november, 26 deelnemers
- Architect Hendrik Petrus Berlage (1856-1934) door Jaap Ekhart, 8 november, 25 deelnemers
- Lezing Willem Bartel van der Kooi (1768 -1836) en zijn school door Gert Elzinga, 6 december, 29 deelnemers
- Lezing Alma Tadema (1836-1912) door Carolien ten Bruggencate, 13 december, 25 deelnemers

Bijlage 3 Groepsbezoek 2007

Verhouding groepsbezoek in relatie tot bezoektotaal (in aantal bezoekers)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bezoektotaal	61.449	57.855	52.362	53.281	67.326	47.823
Onderwijs (% van bezoektotaal)	9.926 (16%)	12.148 (21%)	12.693 (24%)	13.101 (25%)	12.088 (18%)	11.373 (24%)
Groepsbezoek volwassenen (% van bezoektotaal)	2.137 (3%)	2.856 (5%)	2.391 (5%)	1.579 (3%)	1.768 (3%)	1.639 (3%)

Kwartaaloverzicht totaal onderwijs (in aantal bezoekers)

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	Totaal
2002	2.120	4.079	1.102	2.625	9.926
2003	3.025	4.709	1.094	3.320	12.148
2004	4.146	4.860	925	2.762	12.693
2005	3.043	6.303	673	3.082	13.101
2006	3.198	5.269	1.207	2.414	12.088
2007	3.152	5.795	496	1.930	11.373

Aantallen groepsbezoek in schoolverband verdeeld over FM – VMF (in aantal bezoekers)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
FM						
BO	3.645	5.777	4.858	4.579	5.605	4.304
SO	0	71	216	241	491	163
VO-basisvorming	727	865	943	868	855	1.130
VO-tweede fase	1.239	773	1.297	1.896	1.006	493
MBO	185	92	190	144	55	217
HBO	569	873	851	446	422	538
Subtotaal	6.365	8.451	8.355	8.174	8.434	6.845
VMF						
BO	2.826	1.578	1.750	2.439	2.464	2.589
SO	0	39	338	554	181	220
VO-basisvorming	416	1.700	1.474	1.418	571	789
VO-tweede fase	93	0	275	287	281	785
MBO	25	0	30	53	11	21
HBO	201	380	471	176	146	124
Subtotaal	3.561	3.697	4.338	4.927	3.654	4.528
Totaal	9.926	12.148	12.693	13.101	12.088	11.373

Bijlage 4 Aanwinstenlijst 2007

Archeologie

2007-II-720 Romeins-Keltisch ruiterbeeldje, ruiterbeeld, ca. 400 na Chr., brons, 7.0 x 5.0 cm, 24.6 gr, aankoop particuliere collectie

Prenten en tekeningen 16de t/m 19de eeuw

P2007-048 Wigerus Vitringa, *Italianiserend landschap met ruiters, herders en vee, tekening*, 1704, pen en penseel in inkt op papier, 20.0 x 30.0 cm, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)

Schilderkunst 16de t/m 19de eeuw

S2007-033 Edmund Hodgson Smart, *Portret mevr. H.E. van Sytzama-Colenbrander*, schilderij, 1930, olieverf op doek, 76.3 x 63.4 cm, bruikleen Stichting Van Sytzama-Colenbrander (Naarden)

S2007-034 Edmund Hodgson Smart, *Portret dhr. mr. M.P.D. Baron van Sytzama*, schilderij, 1930, olieverf op doek, 76.3 x 63.4 cm, bruikleen Stichting Van Sytzama-Colenbrander (Naarden)

- S2007-035 onbekend, *Portret van onbekende man*, schilderij, 1725-1749, olieverf op doek, 76.7 x 58.1 cm, bruikleen Stichting Van Sytzama-Colenbrander (Naarden)
- S2007-036 onbekend, *Portret van onbekende vrouw*, schilderij, 1725-1749, olieverf op doek, 76.7 x 58.1 cm, bruikleen Stichting Van Sytzama-Colenbrander (Naarden)
- S2007-029 Cor Reisma, *Gezicht op de Grote Kerk te Leeuwarden*, schilderij, 1945-1960, olieverf op doek, 120.0 x 92.0 cm, bruikleen particuliere collectie

Kunstnijverheid

- M2007-022 onbekend, *Haak*, haak, 1750-1799, tin, 5.7 x 5.0 cm, schenking particuliere collectie
- Z2007-003 onbekend, *Mes van Homme van Feytsma*, mes, 1576, zilver en ijzer, 15.0 x 1.8 cm, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)
- Z2007-004 onbekend, *Zilveren schaar in zilveren foudraal*, schaar, 1600-1675, zilver en ijzer, 7.4 x 3.0 x 8.6 cm, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)

- Z2007-005 onbekend, *Zoutvat van Johanna Hancock*, zoutvaatje, 1729, zilver, 6.0 x 6.7 x 6.9 cm, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)
- Z2007-032 Andele Andeles, *Savonet met het wapen Meckema Aylva*, savonet, 1733, zilver, 8.0 cm, 139.0 gr, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)

Moderne grafiek

- P2007-006 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 30.0 x 58.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-007 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-008 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-009 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-010 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-011 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-012 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)

- P2007-013 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-014 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-016 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-017 Johan van Aken, *Zonder titel*, digital painting, 2006, inkt op papier, 20.0 x 25.0 cm, aankoop Johan van Aken (Drachten)
- P2007-018 Johan van Aken, *Zonder titel*, dvd (origineel), 2006, DVD, 12.0 cm, schenking Johan van Aken (Drachten)
- P2007-030 Erik Andriesse, *Zonder titel*, druksel, verf op papier, 177.0 x 459.0 cm, schenking Stichting Erik Andriesse (Bussum)
- P2007-031 John Körmeling, *Vilter*, multiple, 2007, papier, 9.0 x 9.0 x 29.5 cm, schenking particuliere collectie
- P2007-049 Ramon van de Werken, *Oesoggo*, editie, 2007, aardewerk, 4.0 x 40.0 x 40.0 cm, aankoop Ramon van de Werken (Dokkum)
- P2007-050 Gilbert & George, *Planed*, offset, 2007, inkt op papier, 120.0 x 80.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)

- PCKo4650 Jenny Holzer, *Protect me from what I want*, multiple, 1995-2005, karton en metaal, 32.5 x 25.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4651 Jochen Gerz, *Zonder titel*, offsetlithografie, 1970-1979, inkt op papier, 59.8 x 45.8 cm, aankoop Prentwerk (Groningen)
- PCKo4652 Ken Friedman, *A signature would destroy the artistic value of this print*, zeefdruk, 1992, inkt op karton, 70.0 x 50.0 cm, aankoop Prentwerk (Groningen)
- PCKo4653 Pieter Laurens Mol, *Ferro Fever met Discipline Rod*, multiple, 1995, inkt op papier en ijzer, 20.5 x 22.5 x 12.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4654 Pieter Laurens Mol, *Silicon science sucker*, multiple, 1991-1996, inkt op papier en rubber, 27.2 x 21.0 x 5.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4655 Pieter Laurens Mol, *Migraine meadow*, multiple, 1989, hout en ijzer, 48.5 x 57.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4656 Pieter Laurens Mol, *Machine poem piece*, multiple, 1968, inkt op papier, 27.7 x 37.7 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4657 Pieter Laurens Mol, *'t ene oor in, 't andere oor uit*, blinddruk, 1994, inkt op papier, 38.0 x 48.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4658 Pieter Laurens Mol, *Le rendez-vous*, lithografie, 1990, inkt op papier, 66.0 x 50.5 x cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4659 Joëlle Tuerlinckx, *Exposition*, tentoonstelling, audio and audiovisual days, journal de jours, dagboek van dagen, affiche, 2000, inkt op papier, 42.0 x 29.7 cm, aankoop Argos VZW (Brussel)
- PCKo4660 Roberto Matta, *Pan Kinorama*, kleurenets, 1971, inkt op papier, 29.5 x 39.0 cm, aankoop Galerie en Kunsthandel De Vries (Leeuwarden)
- PCKo4661 Roberto Matta, *The sea-salt pathway*, kleurenets, 1970, inkt op papier, 27.0 x 21.0 cm, aankoop Galerie en Kunsthandel De Vries (Leeuwarden)
- PCKo4662 Roberto Matta, *Les annales du son*, kleurenlithografie, 1971, inkt op papier, 47.0 x 62.0 cm, aankoop Galerie en Kunsthandel De Vries (Leeuwarden)
- PCKo4663 Remy Jungerman, *Afro-Intensity*, zeefdruk, 2006, inkt op papier, 100.0 x 70.0 cm, aankoop Lumen Travo Galerie (Amsterdam)
- PCKo4664 Remy Jungerman, *Afro-Intensity*, zeefdruk, 2006, inkt op papier, 100.0 x 70.0 cm, aankoop Lumen Travo Galerie (Amsterdam)
- PCKo4665 Dennis Oppenheim, *Flower Arrangement for Bruce Nauman*, multiple, 1970, inkt op papier, 16.8 x 24.5 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666A Dennis Oppenheim, *Thumb prints*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666B Dennis Oppenheim, *Obtectified counter forces*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666C Dennis Oppenheim, *Feedback*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666D Dennis Oppenheim, *Color application for Chandra*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666E Dennis Oppenheim, *Extended expressions*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)
- PCKo4666F Dennis Oppenheim, *Go between*, offsetlithografie, 1977-1978, inkt op papier, 76.0 x 56.0 cm, aankoop XX Multiple Galerie (Rotterdam)

- PCKo4667 Erik Andriesse, *Zonder titel*, druksel, 1985, verf op zijde, 95.0 x 110.0 cm, aankoop Stichting Erik Andriesse (Bussum)
- PCKo4668 Kie Ellens, *Thuis is ook niet alles*, installatie, 2007, dibond en aluminium, aankoop Kie Ellens (Groningen)

Moderne kunst

- P2007-001 Catrinus Spinder, *De gelijkmoedigen*, collage, 2006, olieverf op papier en karton, 79.0 x 72.0 cm, aankoop Kunsthandel & Galerie De Vries (Leeuwarden)
- S2007-002 Catrinus Spinder, *Buddha*, schilderij, 2006, olieverf op doek, 40.0 x 30.0 cm, aankoop Kunsthandel & Galerie De Vries (Leeuwarden)
- P2007-019 Sjoerd de Vries, *Naakt*, tekening, 1991, gemengde techniek, karton en papier, 65.0 x 50.0 cm, aankoop Galerie en Kunsthandel De Vries (Leeuwarden)
- S2007-020 Gerrit Benner, *Landschap in Friesland*, schilderij, 1970-1972, olieverf op doek, 80.0 x 100.0 cm, bruikleen Boersma-Adema Stichting (Leeuwarden)

- S2007-021 Gerrit Benner, *Zonder titel*, schilderij, 1950-1980, olieverf op doek, 100.0 x 80.0 cm, bruikleen Boersma-Adema Stichting (Leeuwarden)
- P2007-023 Rob Nypels, *Hommage aan Johan de Vries (1946-2006)*, kleurenfoto, 2007, papier op aluminium, 80.0 x 80.0 cm, aankoop Galerie en Kunsthandel De Vries (Leeuwarden)
- P2007-024 Karin van Dam, *Zonder titel*, kleurenfoto, 2006, inkt op papier, 145.5 x 115.0 cm, aankoop Karin van Dam (Amsterdam)
- P2007-025 Paul Kadarisman, *Mohammed and me*, kleurenfoto, 2006, papier op aluminium, 159.2 x 119.5 cm, aankoop Paul Kadarisman (Jakarta)
- P2007-026 Hans de Wit, *Hymne*, tekening, 2006, pastelkrijt en houtskool op papier, 250.0 x 148.0 cm, aankoop The Living Room (galerie) (Amsterdam)
- P2007-027A=V Pedro Bakker, *P. Kierk: is P. Kierk an artist or not?*, tekening, 2007, inkt en kleurpotlood op papier, 29.7 x 21.0 cm, aankoop Galerie Witzenhauzen (Amsterdam)
- P2007-028 Patrick Gofre, *Achmed et la sensation orange*, foto, 2006, inkt op doek, 200.0 x 300.0 cm, aankoop Patrick Gofre (Warns)
- P2007-051 Sjoerd de Vries, *Zelfportret*, gemengde techniek, 1972, waterverf op karton, 20.0 x 15.0 cm, aankoop Katrien en Jetze Hoogterp (Leeuwarden)

- P2007-052 Niels Westra, *Sjoerd de Vries in het café*, zwart-wit foto, 1989, inkt op papier, 38.6 x 57.5 cm, schenking Katrien en Jetze Hoogterp (Leeuwarden)
- S2007-053 Berend Strik, *Embrace your Yellow Past*, borduurwerk, 2007, garen op foto, 76.0 x 76.0 cm, aankoop Galerie Fons Welters (Amsterdam)
- S2007-054 Harmen Abma, *Zonder titel*, schilderij, 2001, ijzermat en installatiedraad, 200.0 x 340.0 cm, aankoop Stichting Beeldende Kunst/Harmen Abma (Bolsward)
- P2007-055 Frank van der Salm, *Center*, kleurenfoto, 2007, dibond en plexiglas, 2x 225.0 x 172.0 cm, aankoop MKgalerie.nl (Rotterdam)
- Textiel**
- J2007-040 onbekend, *Armband van vier snoertjes gefacetteerde glasgranaatjes met een driedelig gouden slotje*, armband, 1910-1915, goud, parel en glas, 2.0 x 17.0 cm, aankoop particuliere collectie
- J2007-044 onbekend, *Zegelring van de familie Cammingha*, zegelring, goud, schenking particuliere collectie
- T2007-037 Erna van der Ploeg, *Letterlap gemaakt door Erna van der Ploeg*, Gem School 15, Leeuwarden 1952, letterlap, 1952, katoen, 24.0 x 23.5 cm, schenking particuliere collectie

- T2007-038A=D Erna van der Ploeg, *Gebreid popje genaamd Liesje*, van katoen, met jurkje en rode cape, schoolhandwerk, pop, 1950-1953, katoen, 25.0 x 20.0 x 9.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-039 Jurjen IJskamp, *Zilveren empire beugelbeurs*, met tasje van kralenbreiwerk, afkomstig van Tjitske van der Wal, beugelbeurs, 1815-1826, zilver, katoen en glas, 10.5 x 8.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-041A=C onbekend, *Getailleerd vrouwenkostuum van bruine wol met cirkelvormige bladpatronen*, heuplang jakje met lange kopmouwen en gerende rok, kostuum, 1890-1905, wol, katoen en fluweel, 60.0 x 42.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-042 onbekend, *Zwart zijden crinolinemanteltje afgezet met zwart-blauw zijden fluweelband en franje*, mantel, 1845-1854, zijde, katoen en fluweelband, 75.0 x 84.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-043A onbekend, *Gedenkdoek ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina*, gedenkdoek, 1923, katoen, 53.0 x 74.0 cm, schenking particuliere collectie

- T2007-043B onbekend, *Gedenkdoek ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina*, gedenkdoek, 1923, katoen, 53.0 x 74.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-045 I.E., *Merklap met initialen I.E.*, merklap, 1758, zijde op linnen, 48.0 x 48.0 cm, schenking particuliere collectie
- T2007-046 Hendrik Klazes Moerman, *Gebogen houten breischede met in koper initialen H.K.M.*, breischede, 1877, hout, 16.0 x 8.0 x 2.0 cm, schenking particuliere collectie

Bijlage 5 Personeelsbestand

Raad van Toezicht

Prof. dr. L. Koopmans	voorzitter
Mevr. H.C. Alberdingk Thijm	lid
Mr. drs. K.J. van Dijk	lid
Drs. D. de Goede	lid
Prof. dr. Y.B. Kuiper	lid
A.A. Olijslager	lid
Drs. J. Riezenkamp	lid
Mevr. E.M. Witsen Elias	lid

Medewerkers in dienst per 31 december 2007

Raad van Bestuur

Cees van 't Veen	voorzitter Raad van Bestuur
Saskia Bak	lid Raad van Bestuur

Collectievorming en -onderzoek

Toos Arends	conservator moderne en hedendaagse kunst
Gieneke Arnolli	conservator textiel
Gert Elzinga	conservator oude kunst
Rudy Hodel	conservator moderne grafiek
Evert Kramer	conservator archeologie
Marlies Stoter	conservator kunstnijverheid

Collectiemanagement

Jan del Grosso	medewerker collecties
Herman Kalverla	assistent collectiebeheer en tentoonstellingsopbouw
Trineke Kamerling	registrator
Jan Kuiper	medewerker behoud en beheer/ tentoonstellingsopbouw
Carola Steenberg	medewerker bruiklenen

Educatie en informatie

Jan van Zijverden	hoofd educatie en informatie
Mariska de Boer	medewerker educatie
Inge Hekman	medewerker educatie
Nienke Wijnsma	medewerker boekingen

Marketing en communicatie

Paul Klarenbeek	hoofd marketing en communicatie
Joukje Brouwer	medewerker receptie
Tineke Burmania	medewerker receptie
Ytsje Damstra	medewerker marketing en communicatie
Marjolein Raemaekers	medewerker marketing en communicatie
Maaik Venema	medewerker fondsenwerving en sponsoring

Verzetsmuseum Friesland

Hans Groeneweg	hoofd Verzetsmuseum
Marjanne Berger	administratief medewerker

Financiën & control en P&O

Ciska Altenburg	medewerker financiën
Janny Moed	adviseur personeel en organisatie

Facilitaire dienst en vormgeving

Mart van Deventer	coördinator gebouwen en presentaties
Alex Heming	medewerker presentaties en techniek
Cor Kuipers	suppoost
Johannes Roukema	coördinator beveiliging

Secretariaat

Riny Hemminga	secretaresse Raad van Bestuur
Nienke van der Wal	medewerker secretariaat

Koninklijk Fries Genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde

Hilda Dekkinga	administratief medewerker
----------------	---------------------------

Museumfederatie Fryslân

Marja Kivinen	vakconsulent behoud en beheer
Mirjam Pragt	museumconsulent
Hesther Postma	projectmedewerker educatie
Adrie van der Veen	secretarieel medewerker
Remy Weda	projectmedewerker registratie/ documentatie

Voor de Museumfederatie Fryslân vervult de Stichting Het Fries Museum de werkgeversfunctie en de daarbij behorende P&O-taken.

In het kader van detachering kwamen in 2007 in dienst:

Per 15 januari 2007	Remy Weda, projectmedewerker registratie/documentatie
---------------------	---

en gingen uit dienst:

Per 1 april 2007	Lieske Bras, projectmedewerker Helpdesk digitalisering/MUSIP
Per 1 april 2007	Marijke Schikan, medewerker communicatie

In dienst in 2007:

Per 1 februari 2007	Hilda de Boer, telefoniste
Per 1 mei 2007	Ytsje Damstra, medewerker marketing en communicatie
Per 1 november 2007	Riny Hemminga – Dam, secretaresse Raad van Bestuur
Per 1 december 2007	Johannes Roukema, coördinator beveiliging
Per 17 december 2007	Nienke van der Wal, medewerker secretariaat

Uit dienst in 2007:

Per 1 januari 2007	Piet Bakker, medewerker project Kunstmarkt 17de eeuw
Per 15 april 2007	Ineke Dijkstra, secretaresse Raad van Bestuur
Per 1 juli 2007	Sibrand Altenburg, coördinator bedrijfsvoering
Per 1 juli 2007	Hilda de Boer, telefoniste

Per 1 december 2007 Reina Pasveer, medewerker
secretariaat

Overzicht externe medewerkers in het Fries Museum op 31 december 2007

Rudolf Abma	onderhoudsmedewerker (in dienst bij Reax)
Ben Hilgers	hoofd collectiebeheer a.i. (in dienst bij Reekx)
Margriet Oosting	controller a.i. (in dienst bij Gjald)
Gerrit Jan Pronk	assistent collecties (in dienst bij Reax)

Per 17 mei 2007 eindigde de detachering van Gosse
Venema als assistent-medewerker depot archeologie
via Reax.

Vrijwilligers

Een grote groep van vaste vrijwilligers is in 2007 actief
geweest op verschillende afdelingen.

Archeologie	Jan Zijlstra, Johannes de Groot, Henk van Bessem, Appie Born, Hans Liefing, Ans Buri-Gotink, Johan Koning, Martin Bouma
Collecties algemeen	Michaël Kooistra
Antiekspreekuur	Gerben Mensonides
Educatie	Noor van Drooge, Will Niemeijer, Tineke Nobbe, Gerrie Nijhof, Winnie Woudstra, Baukje Ypma, Yvonne Brakema, Maaïke Venema, Geesje Lok, Fettje Boorsma

Moderne grafiek
Museumcafé

Oude kunst

Moderne kunst
Textiel

Depot
Verzetsmuseum

Personeel & Organisatie
Gebouwen

Sjouke Jorritsma
Anna van Egten, Gretha de Wild,
Aafke Verhoeve, Oeke de Vries,
Yke Kaastra, Mieke Veenstra,
Dicky Dirksen, Gezien Felser,
Robert Felser, Rixte Kuipers,
Lies Memerda, Johanna Werner,
Mira Tent, Hilda de Boer, Annet
Schaafsma, Bartho Rijpstra,
Louis-Hendrik Becherer, Truus
Hamersma, Jannie Hoogstra,
Corine Stekelenburg, Tine
Pranger, Hannie van de Zwaag,
Hilda de Boer, Tjikke Beuker
Ellen Brouwer, Nora Leemhuis,
Dirk Hoekstra
Hille Engelsma
Trijnie van der Wal, Hilde Douma,
Truus Holwerda, Hanna
Hakvoort, Yvonne Brakema,
Khanan Al-Altrash, Nannie
Kramer, Maria Scholten, Anngre
Verwey, Sytske Wille
Wilma Drees
Nynke Kuipers, Cor Landman,
Hans Liefing
Khanan Al-Atrash
Wijbe Kamminga

Stagiaires

In 2007 hebben op verschillende afdelingen in het
Fries Museum stagiaires meegewerkt:

Educatie	Jennifer Stroop, Ann Dijkstra, Nienke Hallegraef, Henny de Leeuw, Riemke bij de Leij, Alie Hoekstra, Sandra Scheenstra
Collecties	Sylvia de Boer, Jesse Krol, Mare van Koningsveld, Marije van der Giessen
P&O	Evelien Groenendal, Larissa Mkrtsjan, Maryam Chahbari
M&C	Ellen Pasma, Laura Entjes, Grytsje Teunissen
Verzetsmuseum	Rachel Knot, Hans-Paul Lips
Textiel	Petra Dijkstra
Archeologie	Meinte van Egmond
Onderzoek vrijwilligers	Emely van der Werff
Maatschappelijke stage archeologie	Alexander Groeneweg, Boijen Jan Hettinga

Bijlage 6 Publicaties 2007

Beautiful People et la blessure secrète, curator Miquel Bardagil, Uitgave FRAC Nord-Pas de Calais, 2007

En de tootsen blijven branden. Geschiedenis van de Vereniging Friesland 1940-1945, 2007

Pier Pander (164-1919) – Zoektocht naar zuiverheid, door dr. Marcel Broersma, uitgave Fries Pers Boekerij bv, 2007

Wonen in het Eysingahuis, door Marlies Stoter, conservator kunsthistorie, uitgave Fries Museum, 2007

Bert Looper, directeur Tresoar: *'Als je van geschiedenis houdt, dan leef je twee keer'*, in Fryslân (Uitgave van Fries Genootschap), door Marlies Stoter, conservator kunsthistorie, 2007

Barokke rokken: een bron van inspiratie, door Gienke Arnolli, conservator textiel in Quiltnieuws 92, juni 2007

Een Quilt voor de Hindelooper kamer door Gienke Arnolli, conservator textiel, in Quiltnieuws 93, september 2007

Zaans stikwerk in het Fries Museum door Gienke Arnolli, conservator textiel, Quiltnieuws 94, december 2007.

Mata Hari (1876-1917). Stand van zaken negentig jaar na dato, door Evert Kramer, conservator Mata Hari in Fryslân, 2007

Kunst: 'This is no Dogshit' van Katharina Grosse; Kunst: Russian Box van Aldo Rossi (1989); Kunst: 'De Timpel' van Ids Willemsma (1993), door Rudy Hodel, conservator grafiek, in verschillende nummers van Fryslân, 2007

Pier Pander manifestatie in Leeuwarden door Paul Klarenbeek, hoofd marketing en communicatie in Fryslân, 2007

colofon

Productie: Fries Museum Leeuwarden
Samenstelling: afdeling Marketing & Communicatie
Eindredactie: Paul Klarenbeek
Vormgeving: Richard Bos
Fotografie: Michaël Kooistra, Johan van der Veer,
Henri Vos, Erik en Petra Hesmerg

april 2008

Verantwoording beeldmateriaal

Cover: Pier Pander, Famke, 1894, marmer in *Pier Pander, Nederlands beroemdste beeldhouwer*
Pag. 5: Entree Fries Museum, Turfmarkt 11, Leeuwarden
Pag. 6: Van links naar rechts, van boven naar beneden:
- Rondleiding door conservator Marlies Stoter
- Peter Howson, War wife, 1994 in *Littekens zonder tijd / Verzetsmuseum*
- Karin van Dam bouwt aan installatie in Buro Leeuwarden
- Campagnebeeld van *De openbaringen van Mudhoen*
- Campagnebeeld *LENTE*, Alex Kooistra in Buro Leeuwarden
- Sarah Jones, The sitting room, 1997, in *Beautiful People*
Pag. 7: Van links naar rechts, van boven naar beneden:
- Eetkamer Eysingahuis met een tapijt van ontwerpster Claudy Jongstra

- Rob Nypels, Boom, 2000 in *Sporen van de Holocaust*
- Computerbeeld ontwerp nieuw Fries Museum, bureau Henket & partners architecten
- Angelika Platen, Panamarenko, 1968 in *Nieuwe Gezichten*
- Inrichting zaal *Overdaad baat*
- Gerrit Benner®, 1897-1991, Grote Markt Groningen, 1946, collectie ICN in bruikleen bij Fries Museum © A.G. Benner 2007
Pag. 8: Erik Andriesse, ara, 1990 in *Overdaad baat*
Pag. 9: Pier Pander beelden komen terug in de tempel in de Prinsentuin in Leeuwarden
Pag.10: (links) Publieksbijeenkomst bij *Wolkorn yn it Heitelân*, Buro Leeuwarden
(rechts) Toneelspeler en pianist Robert T.Odeman en zijn vriend Muller, ca. 1931 in *Wie kan ik nog vertrouwen?*
Pag. 11: Liza May Post, Bound, 1996 in *Beautiful People*
Pag. 12: Inrichting zaal *Pier Pander, Nederlands beroemdste kunstenaar*
Pag. 13: Wereldkampioen kettingzagen in actie tijdens De Grote Beeldhouwdag, 14 oktober
Pag. 14: Workshop kralen armbandjes maken tijdens de Bard Bernlef-dag, 17 oktober
Pag. 15: Boekpresentatie *De Tranen van Mata Hari* met o.a. Tomas Ross, 12 oktober
Pag. 16: Claude Closky, Les Aoûtiens, 1997, videostill in *Beautiful People*
Pag. 17: Website www.superterpen.nl
Pag. 18: Editie Fries Museum Onderwijsnieuws, maart 2007

Pag. 19: (links) Vitrine MuseumWEETJE in Openbare Bibliotheek Leeuwarden
(rechts) Voelen in tentoonstelling KUNSTLAND!
Pag. 20: Portret Saskia van Uylenburgh (detail), atelier Rembrandt, 1633, collectie ICN
Pag. 20: Rotatiepers Leeuwarder Courant in *De pers draaide door / Verzetsmuseum*
Pag. 21: Lakkoker uit de 17de eeuw met aanstellingsbrieven van Hendrick van Buijtenhem
Pag. 22: Brief met verzoek tot naamswijziging van Margaretha Zelle
Pag. 23: Persconferentie over ontdekking lakkoker, 5 november
Pag. 25: Depot textielcollectie in Fries Museum
Pag. 26: Savonet, Andele Andeles, 1733, in bruikleen van Ottema-Kingma Stichting Leeuwarden
Pag. 27: Hans de Wit, Hymne, 2006, collectie Fries Museum
Pag. 29: Computerbeeld ontwerp nieuw Fries Museum, bureau Henket & partners architecten, 2007
Pag. 30: Sanatorium Zonnestraat, Hilversum, restauratie architect Hubert-Jan Henket in tentoonstelling *Hubert-Jan Henket*
Pag. 34: Gerrit Benner®, De maaier, 1946, collectie ICN in bruikleen bij Fries Museum, © A.G. Benner, 2007
Pag. 48: Amie Dicke, Whirlwind of tempestuous fire, 2005 in *Nieuwe Gezichten*

Fries Museum

LEEWARDEN

Bezoekadres:

Turfmarkt 11

8911 KS Leeuwarden

Correspondentieadres:

Postbus 1239

8900 CE Leeuwarden

telefoon: (058) 255 55 00

fax: (058) 213 22 71

www.friesmuseum.nl

info@friesmuseum.nl

www.verzetsmuseum.nl

info@verzetsmuseum.nl

www.buroleeuwarden.nl

**VERZETS
MUSEUM**

